

॥ हरिः ॐ ॥

हरिः ॐ आश्रम, नडियाद प्रकाशित

हरिः ॐ गुंज

वर्ष : १३ • अंक : ३ • मे - जून २०१८

पूज्य श्रीमोटानो संदेश

तमारा संसार अने गृहस्थाश्रम करतां देश पहेलो छे. आजे भले तमारा प्यालमां न आवे पण अे हकीकत छे. आ देश ना होत तो आपणे क्यांथी होत ?

आपणा अणुअे अणुमां आपणो देश छे. आपणा देशनी भावना छे. काण अेवो आवे छे के संसारनुं तमाम स्वार्थनुं विचार्याथी हवे नहीं चाले. नहीं विचारीअे तो शुं थशे ? अेम कोर्र पूछे तो अे मारे कहेपुं नथी. मारो धर्म निवडाववानो के डराववानो नथी.

— मोटा

धूलीवाजा दादाजा हुकुमथी पूज्य श्रीभोटाने
वसंत पंचमीना दिवसे दिक्षीत करनार पूज्य श्री जाणयोगीशु महाराज

● વેબસાઈટ-ઈ-મેઈલ ●

www.harimashram.org

harimashram10@gmail.com

ડ્રસ્ટી મંડળ

શ્રી ગૌતમભાઈ વાડીભાઈ પટેલ

શ્રી જિતેન્દ્રકુમાર જી. અમીન

શ્રી રાજેન્દ્રભાઈ બી. રાવલ

શ્રી જોગેશભાઈ ડી. પટેલ

શ્રી પ્રણવભાઈ એસ. પટેલ

લવાજમ દર

વાર્ષિક : રૂ. ૬૦/-

પાંચ વર્ષ માટે : રૂ. ૨૫૦/-

દસ વર્ષ માટે : રૂ. ૪૦૦/-

હરિ: ઠું ગુંજ અંગે

૧. ભેટની રકમ હરિ:ઠું આશ્રમના નામે ચેક અથવા મનીઓર્ડરથી/ચેક/ડી.ડી./ઈ-બેંકિંગ મારફતે કાર્યાલયના સરનામે મોકલવી.

(ઈન્કમટેક્સ એક્ટની કલમ-૮૦-જી-(પ)ની નીચે ભેટની રકમ કરમુક્તિ પાત્ર છે.

૨. હરિ:ઠું આશ્રમ,
પો.બો.નં. ૭૪, નડિયાદ,
પીન : ૩૮૭૦૦૧.
મો. ૭૮૭૮૦૪૬૨૮૮

● ટાઈપસેટિંગ ●

સત્યમ કમ્પ્યુટર, અમદાવાદ

મો. ૯૮૭૯૮૩૧૪૨૪

હરિ: ઠું આશ્રમ, નડિયાદ પ્રકાશિત

હરિ:ઠું ગુંજ

વર્ષ : ૧૩, અંક : ૩ દ્વિમાસિક-સામયિક મે-જૂન, ૨૦૧૮

નિવેદન...

આપણી ખરેખરી તૈયારી પ્રગટેલી નહિ હોવા છતાં મનની તુમાખી અને તેના તરંગોમાં જુદા જુદા ઘોડાઓ નિહાળતા-નિહાળતા આપણો જીવ કેવો પામર છે ! પોતાને થવું છે કંઈક, પણ કરવું નથી, કંઈ જ, એવી આપણી દશા છે એમ જોઈને ઘણો ખેદ થાય છે.

મનુષ્ય પોતાને અમુક અમુક, કરવું છે એમ કહે છે ખરો પરંતુ તેમ કરવામાં પણ તેનું દિલ પ્રગટેલું પ્રભુકૃપાથી હું જોઈ શકતો નથી. પોતાને થવું છે તો સંપૂર્ણપણે સ્વચ્છ, તેમ છતાં વારંવાર દુર્ગંધથી, ભરેલા એવા કાદવ-કીચડમાં અવારનવાર માનવી રગદોળાયા કરે છે અને વળી પાછું તે પોતે સ્વચ્છ હોવાનું ગુમાન ધરાવે છે.

આ બધું જ્યારે પ્રભુકૃપાથી નીરખાય છે ત્યારે મને મારા સદ્ગુરુ મહારાજ યાદ આવે છે. તેમણે મને કૃપા કરીને દંડો આપવાનું કહ્યું હતું. પરંતુ મેં મૂર્ખાએ તે સ્વીકાર્યો નહિ. પોતે જરૂર સાચા હતા અને હું પોતે તે ન સ્વીકારવામાં ખોટો હતો. તે દંડો પ્રભુકૃપાથી મારી પાસે હોત તો મળેલાની તુમાખીને દંડો મારી મારીને વિખેરી શકાત. પરંતુ આવા પ્રકારની જુદા જુદા પ્રકારની તુમાખીને તોડવા માટે દંડો જ એકલો પણ બસ નથી. નકામા નકામા મારી પાસે કોઈ ન આવત. તે પણ ઉત્તમ થાત.

આ તો લોક આવ્યા છે પોતાની મેળે અને કરવું કરાવવું તો કશું નથી ! પોતાના મનાદિકરણોને પોચરાં કરવાનું તો નેવે મૂક્યું છે. તેનાં કરતાંયે તેમનાથી કરી, વિશેષમાં વિશેષ જે ત્રાસ મને થાય છે તે તો તે બધાં સ્વજન વિશેષમાં વિશેષ તેમનાં મનાદિકરણોને બગાડતાં રહે છે. તેથી અનેક પ્રકારના મળ-વિશેષ આવરણને હઠાવવાના છે ત્યાં તેઓ તેમાં વધારો કરતાં જ રહે છે ! તેથી સાવધાન થઈને ઘણી કાળજી રાખવાની જરૂર છે.

સંકલન :

ડૉ. ચંપકભાઈ ર. મોદી,
નડિયાદ

માનદ્ તંત્રી,

શ્રી રાજેન્દ્રભાઈ બી. રાવલ
હરિ:ઠું આશ્રમ, નડિયાદ

હરિ:ૐ ગુંજ

વર્ષ : ૧૩, અંક : ૩

મે-જૂન ૨૦૧૮

માનદ્ તંત્રી : રાજેન્દ્રભાઈ રાવલ

❀ લેખન : સંકલન ❀

ડૉ. ચંપકભાઈ ર. મોદી
નડિયાદ.

❀ સંપાદન ❀

ડૉ. ઉષાબેન ખેર

ડૉ. બેલા આર. શાહ

- ❖ દ્વિ માસિક : તા. ૧ થી ૫માં અંક પ્રગટ થાય છે.
- ❖ સરનામું બદલાયું હોય તો ગ્રાહક નંબર સાથે તાત્કાલિક હરિ:ૐ આશ્રમને લેખિત જાણ કરવી.

સાઘક-લેખકોને નિમંત્રણ

પૂ. શ્રીમોટાના સાઘકો-ભાવકોને તથા અન્ય લેખકો-કવિઓએ 'હરિ: ૐ ગુંજ' દ્વિમાસિક સામયિક માટે તેમનું સાહિત્ય કાગળની એક બાજુ સુવાચ્ય હસ્તાક્ષરે હરિ:ૐ આશ્રમ, નડિયાદને મોકલી આપવું.

❀ લખાણ અંગે ❀

- ❖ શ્રીમોટાના સાહિત્ય વિષયક
- ❖ શ્રીમોટાના જીવન વિષયક
- ❖ પોતાના મૌન-સાધનાના અનુભવો
- ❖ કાવ્ય, નિબંધ, વાર્તા કે સંવાદ સ્વરૂપે સાહિત્ય મોકલવું.
- ❖ નડિયાદ આશ્રમની પ્રવૃત્તિવિષયક માહિતી યોગ્ય સમયે સામયિકમાં સ્થાન આપવામાં આવશે.
- ❖ દ્વિમાસિક સામયિકમાં પ્રસિદ્ધ થતાં લેખો કે અન્ય સાહિત્યકારના અને લેખકના પોતાના અંગત વિચારો છે.

મુદ્રક : સાહિત્ય મુદ્રણાલય પ્રા.લિ.
સિટી મિલ કમ્પાઉન્ડ, કાંકરિયા રોડ,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૨૨

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	વિષય	પૃષ્ઠ
★	પૂ. શ્રીમોટાની "જીવનસાધના યાત્રા"માં સદ્ગુરુઓનું પ્રદાન.. ૩	
૧.	પ્રભાવોત્પાદક શ્રીસદ્ગુરુનો અવાજ અને પ્રભાવ	૩
૨.	ગુરુ કેશવાનંદજીનો સંપર્ક અને પ્રભાવ	૪
૩.	સદ્ગુરુના દર્શન-હુકમ : "અદ્ભુત પ્રતાપ"	૬
૪.	સાંઈખેડામાં ધૂણીવાળા દાદાનો પ્રભાવ	૭
૫.	શ્રીસદ્ગુરુની પ્રાપ્તિ : પ્રતીતિ અને અનુભૂતિ	૧૦
૬.	કટોકટી અને પ્રાર્થના	૧૧
૭.	અવિસ્મરણીય પ્રસંગ	૧૨
૮.	ઉપાસની મહારાજના દર્શન અને મર્મ	૧૬
૯.	સાધના અને મનબુદ્ધિનું સમાધાન	૧૮
૧૦.	સદ્ગુરુની આજ્ઞાઓ અને પાલન	૨૦
૧૧.	સદ્ગુરુની પ્રથમ મુલાકાત અને દર્શન - સાક્ષાત્કાર	૨૩
૧૨.	શબ્દસાધના	૨૪
૧૩.	ભાવનાનું પ્રાબલ્ય	૨૪

: સંદર્ભ ગ્રંથ :

૧. પૂ. શ્રીમોટા જીવન અને કાર્ય : ખંડ-૧, શ્રીમોટાનું આત્મકથન.
૨. ભગતમાં ભગવાન, આત્મકથન - શ્રીમોટા, ખંડ-૨ અહો અહો શ્રીસદ્ગુરુ પાન ૫૫ થી ૯૪
૩. બાળકોના મોટા - લેખક - મુકલ કલાર્થી
૪. જીવનદર્શન - પૂ. શ્રીમોટા

અહો અહો શ્રીસદ્ગુરુ !

હું સાઈ બાબા છું.

હું તજુદીનબાબા છું.

હું ઉમાસની બાબા છું.

હું અક્કલકોટનો સ્વામી છું.

- શ્રી કેશવાનંદજી ધૂણીવાળા દાદા

★ પૂ. શ્રીમોટાની ‘જીવનસાધના યાત્રા’માં સદ્ગુરુઓનું પ્રદાન : ભાવ અને પ્રભાવ

પૂ. શ્રીમોટા – જીવન પરિચય

પૂ. શ્રીમોટાનું નામ શ્રી યુનીલાલ આશારામ ભગત. એમનો જન્મ તા. ૪ સપ્ટેમ્બર, ૧૮૮૮ વડોદરા જિલ્લામાં સાવલી ગામમાં થયો હતો. તેમના પિતા વ્યવસાયે રંગરેજ અને સ્વભાવે ભજનાનંદી હતા. ભાદરવા વદ ૪ સંવત : ૧૯૫૪ નડિયાદમાં પૂ.શ્રી બાળયોગી મહારાજ તરફથી ૧૯૨૪માં વસંતપંચમીના દિને દીક્ષા. તે જ વર્ષે પૂ. કેશવાનંદજી પાસે સાંઈખેડા ગયા. મનની નીરવતાનો સાક્ષાત્કાર ૧૯૨૮માં થયો. ૧૯૩૪માં સગુણ બ્રહ્મનો સાક્ષાત્કાર અને ૧૯૩૯માં માર્યની ૨૯મીને રામનવમીના દિવસે સંવત ૧૯૯૫માં તેમણે નિર્ગુણ બ્રહ્મનો સાક્ષાત્કાર થયો.

ત્યારબાદ ઈ.સ. ૧૯૫૦માં દક્ષિણ ભારતમાં કુંભકોણમ્માં હરિ: ઝં આશ્રમની સ્થાપના કરી. ઈ.સ. ૧૯૫૪માં ખેડા જિલ્લામાં નડિયાદમાં હરિ: ઝં આશ્રમની, સુરત જિલ્લામાં રાંદેરમાં હરિ: ઝં આશ્રમની સ્થાપના કરી. ત્યારબાદ ઈ.સ. ૧૯૬૨માં અમદાવાદમાં નરોડામાં હરિ: ઝં આશ્રમની સ્થાપના કરી. તે જ વર્ષથી જનકલ્યાણની પ્રવૃત્તિઓના શ્રીગણેશ કર્યા.

વર્ષમાં ચાર ઉત્સવાદિ પ્રસંગો ભાવપૂર્વક ઊજવાય છે. ૧. પૂ. શ્રીમોટાનો જન્મદિન. ૨. દીક્ષાદિન. ૩. સાક્ષાત્કાર દિન, ૪. ગુરુપૂર્ણિમા.

૧. પ્રભાવોત્પાદક શ્રીસદ્ગુરુનો અવાજ અને પ્રભાવ

મારા જીવનપ્રદાતા, જીવનપ્રેરક, જીવનજ્યોતિ, જીવાત્મા સમા પૂજ્યપાદ સદ્ગુરુ મહારાજે મારા આ માર્ગમાં ઊંડો પ્રવેશ કરાવતાં પહેલાં મને કહેલું છે કેટકેટલું યાદ આવે છે ! એની જરૂરી સમજ ત્યારે આવી નહોતી. પરંતુ એની મહત્તા સમજાઈ હતી, એની અનિવાર્યતા પણ ગળે ઊતરી હતી. તેથી એમનો હૃદયપૂર્વક લાભ લઈ શકાયો હતો.

તે અવાજ, એ અવાજમાં એમની ગંભીરતા, મૃદુતા, સાત્ત્વિક પ્રેમ, સાત્ત્વિક હકાર, એ અવાજમાં એમનો નિર્મળ આત્મા. એ બધું આજે પણ વર્તમાનવત્ નજર સામે હૃદયમંદિરમાં પ્રત્યક્ષ થઈ જાય છે. તેમની એ સૌજન્યભરી સાક્ષાત્ પ્રભાવોત્પાદક, આત્મપ્રેમમય, મંગળ, રમ્ય, ભવ્ય, ગૂઢ મૂર્તિને પ્રાર્થનાથી ભાવમય વંદના કરું છું.

મમ હૃદયં તે અસ્તુ । મમ ચિત્તં ચિન્તેન ન્વેહિ ॥
મમ વતે હૃદયં તે દધામિ । મમ પાયમેક મના જુષસ્વ ॥

“મારા હૃદયમાં તારું હૃદય હો. મારા ચિત્તને તારા ચિત્ત વડે શોધ – શોધ્યા કર – અનુસર. મારા જીવનવ્રતમાં તારું હૃદય મૂકું છું. અથવા ધારણ કરું છું.”

અર્થાત્ તમારી હૃદયની ચેતનાનો ભાવ સતત મારા જીવનવ્રતમાં હું રાખ્યા કરું. મતલબ કે એવી ધારણા મારા જીવનમાં હું ધારણ કરું છું. “મારી વાણીને એક મન વડે (એકમના) એટલે એકાગ્ર મનને તેના વડે આનંદથી સેવન કર.”

આ પુણ્યશ્લોક એક વખત વિદ્યાપીઠમાં ગુજરાતના સંસ્કારના પ્રયંડ પ્રવર્તક શ્રી આનંદશંકર ભાઈના શ્રીમુખે સાંભળેલ ત્યારે પણ હૃદયમાં જે

(અનુસંધાન પાન ૭ પર

૨. ગુરુ કેશવાનંદજીનો સંપર્ક અને પ્રભાવ

આ માર્ગમાં જવા માટે યુવાનીમાં મને છેક શરૂઆતમાંય મને કોઈપણ પ્રકારની તમન્ના કે જિજ્ઞાસા પ્રગટી ન હતી. તદ્દુપરાંત તે માટેની કશી ઝંખના પણ ન હતી. પરંતુ જેમ ભૂગર્ભમાં પેટ્રોલ હોય તો જ તેમાંથી તે પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. તેવી રીતે મને દેશની સેવા પ્રત્યે ભારે ધૂન હતી.

એ દેશપ્રેમ માટેની ધૂન મને ગુરુ મહારાજે સાધનાના ક્ષેત્રમાં વાળી. મારા ખરા સદ્ગુરુ કેશવાનંદજી ધૂણીવાળા દાદાજી. પરંતુ શ્રી કેશવાનંદજી – શ્રી સાંઈબાબા વગેરે એક જ ચેતનાના આર્વિભાવ હતા. તેમ એમને બોલતાં સાંભળેલા અને સાધનામાં પ્રવેશ કરાવનાર શ્રી બાળયોગી હતા. કુંભના મેળામાં તેઓશ્રીને મળવા દોડી જવાનું બન્યું હતું (જીવનદર્શન : પૃષ્ઠ ૩૯૨).

પ્રભુકૃપાથી મને વિશ્વાસ છે કે મારા સદ્ગુરુ મહારાજ જીવંત અને સમર્થ છે. એમણે મારો પ્રેમભાવે હાથ પકડ્યો છે. કદી મેં તેમની છબી મારી પાસે રાખી નથી. જો કે પ્રભુકૃપાથી મારા દિલની ભાવનાથી તેમનું સાકાર સ્વરૂપ પ્રગટાવવાનું હંમેશાં બન્યા કરેલું છે અને અંતરમાં તેવી રીતે તેમને જગાડવાનું અને તેમની મદદ અને પ્રેરણા પામવાનું કરી શકાયું છે.

“શ્રીસદ્ગુરુનું પ્રેમભક્તિ અને જ્ઞાનભક્તિનું શ્રદ્ધાપૂર્વકનું સતત અવલંબન અને તેમાંથી પ્રાપ્ત થતાં ભાવ અને શક્તિ કોઈ જુદા જ પ્રદેશની વિશિષ્ટ હકીકત છે.”

(જીવનદર્શન : પૃષ્ઠ ૨૧૬-૨૨૦)

હું ભલો ને મારું નડિયાદનું હરિજનશાળાનું કામ ભલું. એક વખત નાનુભાઈ કંથારિયા મને આવીને કહે : “અરે ભગત ! અમદાવાદમાં સાબરમતીને કિનારે એક સાધુ રહે છે. તે તમને યાદકરે છે ! એ દિવસમાં પાંચ દશવાર ભૂમો પાડે છે. નડિયાદથી ચુનીલાલને બોલાવો. મસ્ત માણસ લાગે છે. મારે ને સાધુને શું ? હું તે વખતે સાધુઓને સમાજ ઉપર આર્થિક ભાર માનતો. મેં નાનુભાઈને એ સંદેશા બાબત દાદ દીધી નહિ. પરંતુ થોડા દિવસો બાદ અમદાવાદ જઈ એ સાધુને મળવાની ઈચ્છા બળવાન બનવા લાગી. જાણે એ મને ખેંચતા હોય એમ મને લાગ્યું. એટલે રજા લઈને અમદાવાદ ગયો.”

“હાલ જ્યાં એલીસબ્રિજ છે, તેનાથી ટાઉનહોલ બાજુની દિશાએ જતાં પુલના શરૂઆતના ભાગમાં જમણી બાજુએ સાધુઓની એક નાની જગ્યા છે. ત્યાં ઘણાં વર્ષો પહેલાં એક બંગાળી શરીર ધારણ કરેલ સાધુ આવેલા. તેઓએ આ જીવ ને નડિયાદથી બોલાવેલા. ચાર દિવસની રજા મંગાવીને એમની પાસે ગયો હતો. એ ચારે દિવસ એમણે મને એટલું બધું ખવડાવેલું કે ના પૂછો વાત. જે કાંઈ ખાધું તેનું વજન દશ શેર તો હશે જ,” ઓછામાં ઓછું લખ્યું છે કલાકે કલાકે, કેટલીકવાર અડધા કલાકે જુદી જુદી વાનગીઓનાં થાળ આપ્યા કરતા, અને મને તે સંપૂર્ણ ખાઈ જવાનો હુકમ હતો. છેક ગળે સુધી આવી ગયો હોય ને હવે એક કોળિયો ખાઈ જવાની શક્તિ નથી એવું થયેલું. છતાં ખાઈ જવાનો હુકમ થતાં તે બધું ખાઈ જવાતું. આવું દિવસમાં કેટલીય વાર બનતું.

છતાંય શરીરને કાંઈ જ થયેલું નહિ. દસ્ત પણ સવારના એક વેળા રોજની જેમ જવાનું થતું. આ એક દુઃખદ અનુભવની મોટી હકીકત બની હતી. ત્યારે મને ભક્તિ કે ઈશ્વર વિશે કંઈ આશા પ્રગટ થયેલી નહીં, દસ્ત પણ રોજની જેમ જવાનું થયેલું, આ એક પવિત્ર અનુભવસિદ્ધ મોટી હકીકત બનેલી, ત્યારે ભક્તિ વિશે કોઈ જિજ્ઞાસા જાગ્રત થયેલી નહિ.

તેઓ બાળયોગી તરીકે જાણીતા. બહુ મસ્ત માણસ જણાયા. જ્યારે નદીમાં તેઓ નહાવા પડે ત્યારે એક હાથીની જેમ નહાઈને કૂદાકૂદ કરે. મને

તેમણે તેમની પાસે સાત-આઠ દિવસ રાખ્યો. એમની શક્તિના એવા પરચા બતાવ્યા કે મને તેમના પ્રત્યે માન ઉપજ્યું ને એમની મોહિની હેઠળ હું ત્રણેક દિવસને બદલે આટલા બધા દિવસો કેમ રહી ગયો તે સમજાયું નહિ ! તેઓ મને કહે કે તારા ગુરુએ તને દીક્ષા આપવા મને મોકલ્યો છે ત્યારે હું દીક્ષા-બીક્ષામાં કાંઈ સમજું નહિ. મેં મનથી પ્રાર્થના કરી કે આપ નડિયાદ પધારો તો જે કાંઈ લાભ મળવાનો હોય તે મળે ! એમ કહીને હું નડિયાદ ચાલ્યો ગયો.

● ● ●

**મૃત્યુ એટલે અનંતની અમૃતયાત્રા
જીવનની અંતિમ મંગળયાત્રા.**

**ગયેલા આત્માને મન હૃદયથી આપજે શાંતિ પૂરી,
બધી રીતે એનું પ્રભુ કરવજે સર્વ કલ્યાણ શ્રીજી,
બધા જીવો સાથે ગત જીવનમાં જે થયેલો સંબંધ,
કરાવી દો એને સહુ તરફથી સાવ નિશ્ચિંત મુક્ત.**

- હરિ:ૐ આશ્રમ નડિયાદના ભૂતપૂર્વ ટ્રસ્ટીશ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદ અમીન ઉર્ફે સીતારામભાઈના દીકરીશ્રી હેમાલીબેન હેતલભાઈ પરીખના સાસુશ્રી પ્રેમીલાબેન પરીખનું દેહાવસાન થયેલ.
- શ્રી પરમાનંદભાઈ તલાટી, અમદાવાદના દીકરીશ્રી બીનાબેનના પતિશ્રી કમલેશભાઈ શેઠનું દેહાવસાન તા. ૦૭-૦૪-૨૦૧૮ના રોજ હરિ:ૐ સ્મરણ કરતાં કરતાં પૂજ્ય શ્રીમોટાના ચરણમાં નિવાસી થયેલ છે.
- હરિ:ૐ આશ્રમ નડિયાદના મેનેજરશ્રી પરેશભાઈના કાકા તેમજ શ્રી કલ્પેશભાઈના પિતાશ્રી નગીનભાઈ શનાલાલ શાહ નિવાસી નડિયાદનું દેહાવસાન થયેલ છે. પૂ. શ્રીમોટા ગતાત્માને શાંતિ અર્પે.
- મૂળ નડિયાદના પરંતુ હાલ બોસ્ટન નિવાસી શ્રી હર્ષદભાઈ શાહનાં મોટીબેન અને નડિયાદ નિવાસી શ્રી રાજેન્દ્રકુમાર બંસીલાલ શાહનાં માતૃશ્રી મધુબેન વસંતલાલ શાહ તા. ૦૪-૦૪-૨૦૧૮ બુધવારના રોજ દેહાવસાન પામેલ છે.
- પૂ. સ્વજનશ્રી મહેશભાઈ મહેતા ગામ મહલોલ, તા. ગોધરા, જિ. પંચમહાલનું દેહાવસાન પામેલ છે.
- શ્રી સુધીરભાઈ મોટી મૂળ નડિયાદના હાલ મુંબઈ નિવાસીના બહેન મધુકાન્તાબેન ઝવેરી મુંબઈ ખાતે દેહાવસાન પામેલ છે.
- શ્રી ભાનુભાઈ નાયકના સાળી તથા શ્રી મહેશભાઈ ભોજકના માતૃશ્રી ઈન્દુબેનનું દેહાવસાન.

સર્વે ગતાત્માઓને ભાવપૂર્ણ શ્રદ્ધાસુમન...

૩. સદ્ગુરુ દર્શન-હુકમ : “અદ્ભુત પ્રતાપ !”

પંચમહાલ તાલુકા દાહોદમાં મારે મીરાખેડી, અંત્યજ સેવા મંડળની કાર્યવાહક સભામાં હાજરી આપવા જવાનું હતું તે દિવસે સવારની ફાસ્ટ ટ્રેનમાં દાહોદ જવા ટિકિટ કઢાવી. જ્યાં અંદર પ્રવેશ કરતો હતો ત્યાં મારી દષ્ટિ એકાએક સદ્ગુરુ પર પડી. તેઓ પ્લેટફોર્મની બહાર એક ખૂણામાં શાંતિથી બીરાજેલા હતા. જેવી દષ્ટિ પડી કે તરત જ હું પાછો વળ્યો ને તેઓને પ્રેમભક્તિથી સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કર્યા અને બહુ રાજી થયો.

તેઓશ્રીએ હુકમ ફરમાવ્યો કે રેલવેની ટિકિટ મારે પાછી આપી દેવી. મેં ઉમળકાથી ટિકિટ પરત કરી દીધી અને મીરાખેડી નહિ આવી શકાય એવો તાર દાહોદ કર્યો. તેઓશ્રીને ઘેર આવવાને પ્રાર્થના કરી. તેઓ ઘેર પધાર્યા. મસ્તીમાં શી કૂદાકૂદ કરે ! આમથી તેમ નાચે ! અમે ત્યારે નરખી પોળમાં રહેતા હતા. ખડકી પર નાનકડી મેડી હતી. ત્યાં એમને બેસાડ્યા. તેઓ મેડીમાં બેઠા કે તરત મને કહે કે હું તને સાધનામાં દીક્ષિત કરવા આવ્યો છું. તે માટે એક મોટું મકાન જોઈએ.

મેં અચંબો પામી કહ્યું : બાપજી ! હું તો ગરીબ છું. મારે મોટા માણસોની ઓળખાણ પીછાણ નથી કે હું મોટું મકાન મેળવી શકું. તેઓ આવેશમાં આવી જઈને મને મારી બેસત. હું જરાક આઘો ખસી ગયો. તેમણે મને કહ્યું કે તું તો ગધેડો છે. તારામાં કશી અક્કલ નથી. સાવ બુધ્ધુ છે. એવું કેટ કેટલું બધું ઉચ્ચાર્યું હશે. તેઓ પાછા બોલ્યા કે, મોટું મકાન જોઈએ.

અરે ! પ્રભુ ! અહીં જ્યાં મોટું મકાન શક્ય નથી ત્યાં વળી તમે એકાંત જગ્યાની પાછાં વાત કરો છો ! એવું મનમાં બોલું છું ત્યાં તે પાછા ભભૂકી ઊઠ્યા અને બોલ્યા કે એક મોટું મકાન અને તે પણ સંપૂર્ણ એકાંતમાં, જળાશય પાસે હોવું જોઈએ. એ મેળવીને જલદી મારી પાસે તું પાછો ચાલ્યો આવ.

આવું કેવું રીતે મેળવવું તેની મને કશી સૂઝ ન હતી. એટલામાં મારે કામે જવાનો સમય થયો. તેઓશ્રીને મેં તે માટે પ્રાર્થના કરી ને સંમતિ મેળવી. મારી બાને તેઓશ્રીની ભાળવણી સોંપીને હું મરીડા ભાગોળે શાળાના કામે જવા નીકળ્યો.

રસ્તે જતાં જતાં રોજ મારે વહોરવાડમાંથી પસાર થવાનું હતું. અમે બધા વિદ્યાપીઠમાં રહેલા. એટલે તે સંસ્કારને કારણે હિંદુ-મુસ્લિમ એકતાનો ભાવ પણ જાગેલો ખરો. તે ભાવથી પ્રેરાઈને રોજ જતા-આવતા વહોરવાડના એક પ્રતિષ્ઠિત સજજન કાસમસાહેબને હું “અસ્સલામ આલયકુમ” ભાવથી નિયમિત સલામ કરતો. અને તેઓ પણ એ રીતે પાછી વાળતા. આવો મારો અતૂટ નિયમ હતો. પરંતુ આજે તો એક મોટું મકાન એકાંત જગ્યા અને પાસે જળાશય ! એ જ વિચારમાં વ્યસ્ત મારું મન ડૂબી ગયું હતું. તે કારણે હાજી કાસમસાહેબ ઓટલા ઉપર ઊભા રહ્યા હતા. તો પણ મેં તેમને જોયા નહિ અને વીસેક પગલાં આગળ ચાલ્યો ગયો. રોજની સલામ ભરવાની આદત અને અભ્યાસને કારણે સલામની સ્મૃતિ જાગી તેથી પાછો ફર્યો. આજે સલામ ભરવાનું ચૂકી ગયો તે માટે તેમની ક્ષમા માંગી.

એટલે તેઓ બોલ્યા : “અલ્યા ! તું આજે કયા વિચારમાં ડૂબી ગયો છે ?” “મારે ઘેર ઓલિયાસાહેબ પધાર્યા છે. તેમણે કહ્યું કે એ તો તારા સારા નસીબની હકીકત છે.” મેં તેમને કહ્યું : આટલાથી પતતું નથી. એ એવું માંગે છે કે જે કદી મેળવી ન શકું. તેમણે મને કહ્યું : “તું બરાબર માંડીને મને બધી હકીકત કહે તો ખરો !” મેં તેમને વિગતવાર હકીકત કહી સંભળાવી.

તેમણે કહ્યું : અરે ! ભગત ! તું મુંઝાય છે શા માટે ? આપણો એક મોટો બંગલો ડભાણના રસ્તે એકાંત જગ્યામાં છે પાસે રામ તલાવડી છે. જા, તે તને વાપરવા આપું છું. લે, આ તેની કૂચી. તારા ઓલિયાને તે બંગલામાં રાખજે. આ મકાનની મને ખબર હતી. શ્રી ઈકબાલભાઈના સમયમાં ત્યાં હરિજન આશ્રમ ચાલતો હતો. અને થોડો સમય હું ત્યાં રહ્યો હતો. તેથી એટલો બધો આનંદ પ્રકટેલો તે હું કેવી રીતે સમજાવી શકું ને વર્ણવી શકું !

મને દોડીને મારા ગુરુ મહારાજ પાસે જઈને પગે પડી જવાનું દિલ થયું. પરંતુ કર્તવ્યનું ભાન જબરજસ્ત હતું. તેથી તેવી પ્રગટેલી ભાવનાના પૂરથી તણાઈ જવાનું માંડી વાળીને મળેલાં કર્મમાં પ્રયાણ કરવાનું રાખ્યું. કામથી પરવારી ઘેર પાછો ફર્યો. ગદ્ગદ્ભાવે પ્રણામ કર્યા. અને બનેલી હકીકત કહી સંભળાવી. તેઓને લઈને તે મકાનમાં રહેવાનું રાખ્યું ને ત્યાં મને તેઓશ્રીએ દીક્ષિત કર્યો.

આ પ્રસંગની અસર મારા જીવન પર એટલી બધી ઊંડી પડેલી છે કે એ અસરથી જે ભાવના પ્રકટ્યા કરેલી. તે ભાવનાએ મને સાધનામાં ભાંગી પડતાં હંમેશાં ઉગારેલો છે. તેઓશ્રી મારે ત્યાં નડિયાદ પધાર્યા. તે એમની અપાર કરુણાનું પ્રત્યક્ષ જીવતું જાગતું દૃષ્ટાંત છે. તેમની આવી સહજ કરુણાનો અદ્ભુત પ્રતાપ કદાપિ વીસરી શકાયો નથી.

પૂ. શ્રીમોટાએ સદ્ગુરુનું સાધકના જીવનમાં શું અને કેવું સ્થાન છે તે આ પદમાં દર્શાવ્યું છે :

જીવવું એકલું માત્ર ગુરુ વિના હરામ છે,
જીવવું ગુરુ વિનાનું જાણે જાય જ પ્રાણ છે.

આ સાચા સાધકના જીવનની એક વાસ્તવિકતા છે. આ કંઈ અલંકારયુક્ત કાવ્યાત્મક કલ્પના નથી. આ વાસ્તવિકતા, અનુભૂતિનો વિષય છે.

સદ્ગુરુની વર્તનકળા

સદ્ગુરુના ટીકાકારો દ્વેષીલા ઓર હોય છે.
કેટલો ચઢી તોફાને દેવા ઉત્સુક ત્રાસ જે,
અપમાને સહે પતિ પ્રેમથી જે ભાવપૂર્વક,
જાણે કશું બન્યું ન હો, કેવા નિશ્ચિત્ !

અનુસંધાન પાન ૩ નુ ચાલુ)

આનંદપ્રદ ભાવાવેશ જાગ્રત થયેલ તે આજે એટલો જ પ્રભાવોત્પાદક મોહક અને તાદૃશ્ય જ છે. એમના હૃદયમાં મારા ક્ષુલ્લક પામર અજ્ઞાન હૃદયને સતત પરોવવાનો નમ્ર પ્રયાસ એની કૃપાથી કર્યા કરતો હતો. મારા ચિત્ત વડે (પવિત્ર કરીને) એમના ચિત્તને અનુસરવાનું જેમ સૂઝતું તેમ મથ્યા કરતો.

એમના જીવનવ્રતમાં — ચારિત્ર્યમાં મારી હૃદય ભાવનાની સમગ્રપણે ધારણા જ કરવાનું બન્યું જતું. ને એમની વાણીને એકાગ્ર મન વડે એક ચિત્તે આનંદથી સેવન કર્યા કરવાને સતત અખંડ એકધારો પ્રભુકૃપાથી પ્રયત્ન કર્યા જ કરેલો. “જેમની પાસેથી જે કાંઈ શીખવા મળ્યા કરેલું હતું, એમનામાં તે રીતને જીવનવૃત્તિને વલણ સહજપણે મારાથી રખાઈ શકતા. એવી અદ્ભુત એ સદ્ગુરુ કૃપા હતી.”

(જીવનપાથેય પૃ. ૬થી ૮)

૪. સાંઈખેડામાં ધૂણીવાળા દાદાનો પ્રભાવ

નડિયાદમાં બાળયોગી મહારાજ કૃપા કરીને મારી સાથે દોઢ બે કે અઢી માસ રહ્યા હશે. તેમણે કૃપા કરીને મારી પાસે આવવાનું ત્રણેક વાર કર્યું હતું. પ્રથમ વાર તેઓ રહ્યા ત્યારે તેમણે જણાવ્યું કે, “સાંઈખેડામાં ધૂણીવાળા દાદા છે.” હું તેમની પ્રેરણાથી તારી પાસે આવ્યો છું અને સાધનામાં તને દીક્ષિત કર્યો છે તું તેમની પાસે જઈને તેમના આશીર્વાદ લઈ આવ. “હું પૂરેપૂરી તૈયારી કરીને ગયો. અહીંની મારી નૌકાના બધા સઢમાંથી મુક્ત થઈને જવાનું કહ્યું હતું. એટલે સંઘમાંથી રાજનામું આપ્યું હતું.”

મેં સાંઈખેડા જઈને ધર્મશાળામાં એક ઓરડામાં મુકામ કર્યો. નાહીઘોઈને ગુરુ મહારાજ પાસે જઈ પગે લાગ્યો. મને ખબર નહિ કે લોકો તેમનાથી ડરીને દૂર ભાગે છે. મેં તેમના ચરણમાં માથું મૂકી દીધું. લોકો જોરશોરથી બોલી ઊઠેલા : “અલ્યા ! ખસી જા ! ખસી જા ! દાદા તારું માથું ફોડી નાખશે.” પરંતુ મને કશું થયું નહીં.

હું રોજ તેમની બેઠક આગળ પાંચ-સાત ફૂટ દૂર બેસી રહેતો. દાદા યદ્વાતદ્વા કેટલીકવાર બિભત્સ ગમે તેમ બોલે ! તેમના બોલવામાંથી કોઈ જાતનો સળંગ અર્થ ન નીકળે. તેઓ જે બિભત્સ વાણી બોલતા તે પણ એવા પ્રકારની કે સાંભળતાં કાનના કીડા ખરે. મને ધૂણા થઈ આવી અને ત્યાંથી એકદમ નીકળી જઈને નડિયાદ પાછા આવતા રહેવાનું મન થયું.

પરંતુ તત્ક્ષણ એકબીજો વિચાર આવ્યો કે જે બાળયોગી મહારાજ પોતે નડિયાદ પધાર્યા હતા. જેમની ભાવલીલાનું અનુભવ દર્શન મને વારંવાર થયા કરેલું હતું. જેમણે મને પોતાની કૃપાથી સાધનામાં દીક્ષિત કર્યો હતો. તેમના આ ધૂણીવાળા દાદા ગુરુ

થાય જે કેવાય સમર્થ હોવા જોઈએ ! માટે તેઓ જે બધું બોલે છે, ચાલે છે તેની પાછળ કંઈક તો રહસ્ય હોવું જોઈએ ખરું. પરંતુ તે પરખાય શી રીતે ?

મારા મનમાં એવું જ્યાં થયું ત્યાં તેઓને મેં બોલતા સાંભળ્યા. તેઓ જ્યારે બોલે ત્યારે બે-ચાર ગાળ ચોપડી જ દે અને કદી સજ્જડ થપ્પડ પણ મારી લે. તેમની ગાળોનો પ્રસાદ મળ્યો. જોકે કોઈને ખબર ના પડે કે તેઓ મને ઉદ્દેશીને બોલે છે. તેઓશ્રી બોલ્યા કે હું બોલું ત્યારે મારી સામે ટોળું ઊભું છે તેના મોંઢા પર જે ફેરફાર થાય તે નીરખવા માટે તે માણસને યાદ રાખીને તેની પાસે જઈ તેને બધી વાત પૂછવી. આ મને સંબોધીને બોલેલા કારણ કે તે કાળે મને તે પ્રકારનો સવાલ ઉદ્ભવતો હતો. આ બનાવ બન્યા પછી હું તેઓશ્રીની સામે ઉપસ્થિત થયેલા ટોળાને જોયા કરતો. જે કોઈના મોંઢા પર અવનવા ફેરફાર થતા હોય તે નિહાળવાનું હું કર્યા કરતો. રોજ એવા ૫-૭ જીવોને મળવાનું કરતો. તો ખબર પડતી કે દાદાશ્રી જે કાંઈ બોલતાં તેવું તે લોકોના જીવનમાં બનેલું તેમજ તે માંહેમાંહે જે ગાળો દેતા હોય તેનું ઉચ્ચારણ તેઓ કરતા હતા.

તેઓ ઘણા માણસોની આવી કથની કહેતા હોય એટલે તેમાં ભાવાર્થની સળંગતા ક્યાંથી પ્રગટી શકે ? દરેકનું જુદું જુદું હોય, કોઈનું સારું હોય તો કોઈનું નરસું હોય. દાદાજી, જેનું જે પ્રમાણે હોય તેનું તે મુજબ બોલતા. સામાન્ય એક ત્રાહિત માનવીને તેમના બોલવામાં તદ્દન અદ્વાતદ્વાપણું, બિભત્સપણું, ગલીયપણું લાગે ને ગાળો બોલવાને કારણે તથા લોકોને મારતા પણ ખરા. તે બધાં કારણોને લીધે તેની યોગ્ય સમજણ ના પડે. કોઈ હિંદી છાપામાં વારંવાર

તેમની વિરૂદ્ધનું લખાણ છપાતું. તે છાપું મારા મિત્ર ચૂનીલાલ વ્યાસ નિયમિત મંગાવતા ને તેમાં છપાયેલું મારા ગુરુ મહારાજ વિરૂદ્ધનું લખાણ તે મને મોકલવાનું ચૂકતા નહિ. છાપાંઓમાં આવા પુરુષો વિશે આવેલા લખાણ તેમના જીવનનું સત્ય વ્યક્ત કરી શકે એમ હોઈ શકતું નથી. મને જે તેમનું રહસ્ય સમજવાની અને અનુભવવાની તક સૂક્ષ્મ કૃપાથી મળી ગઈ તે બીજાને ક્યાંથી મળી શકે ?

હું ત્યાં ગયો તેના બીજા દિવસની સવારથી દાદા રાજા-મહારાજા વિશે ને તેમના અંગ્રેજ સરકાર સાથેના સંબંધ વિશે બોલ્યા કરતા હતા. તેઓ જ્યારે બોલતા હતા ત્યારે ટોળામાં એવો કોઈ માનવ હતો નહિ. રાજાલોક કેવી રીતે અંગ્રેજોને સંતોષ પમાડતા હોય છે તેવી બધી રીતરસમો તેઓ ઊઘાડી પાડતા હતા. જેમાં કેટલીય ગંદી રમતો વિશે આબેહૂબ જેમ બન્યું હોય તેમ તે બોલતા હતા.

આવું બોલતાં કલાકેક થયો હશે ત્યાં બધી સવારી આવી પહોંચી. બે-ત્રણ ઘોડેસવારો આગળ, તેની પાછળ મોટર અને થોડાક ઘોડેસવારો, તે પણ પોલીસો હતા. મોટરમાંથી ઊતરીને યુવરાજે બે ચાંદીના થાળ, જેમાં એકમાં ચાંદીના રૂપિયા હતા ને બીજામાં થોડાક સોનાના સિક્કાઓ હશે, તે દાદાને પગે લાગીને તેમનાં ચરણક્રમણ આગળ ધર્યાં. તેમણે તે થાળને એવી જોરથી લાત લગાવી કે બંને થાળ ઊડીને આઘે પડ્યા, ને તેમાંની રકમો વેરણછેરણ થઈ ગઈ. પોલીસને, રાજાના બીજા લોકોએ કોર્ડન કરી લીધી અને બધા સિક્કા વીણી લીધા. શ્રી દાદાજી તેના પર થૂંક્યા.

તેમણે યુવરાજને ગુસ્સામાં કહ્યું : “અહીં શું લેવા આવ્યો છે ?” આ તો હું ઘણી સૌમ્ય ભાષા વાપરું છું. તેઓ જે બોલ્યા હતા તે કાગળમાં લખી

શકાય તેમ નથી. તેમને ઘણું ભાંડ્યા તે તેમનો બધો વ્યવહાર ખુલ્લો પાડ્યો. બીજા લોકો મારી પેઠે ભાગ્યે જ સમજતા હશે. તેમણે કહ્યું : તારા બાપની ગાદી જતી રહેશેને તને મળશે. આ બધી હકીકત પાછળથી તપાસ કરી તો જાણ્યું કે ઈન્દોરના તે કાળના મહારાજાએ અનેક કાવતરા કર્યા હશે ને તે વખતમાં એક ‘નાવલા ખૂન કેસ’ ચાલતો હતો. ઈન્દોરના પાટવીકુંવર અહીં આવ્યા તે પહેલાંથી દાદા તેમના વિશે બોલ્યા કરતા હતા. તે મારી જાત માહિતીની હકીકત હતી. આથી તેમની અતર્યામીત્વની શક્તિ જાણવાનો મને પ્રસંગ મળ્યો. હું રહ્યો ત્યાંસુધી રોજના આવા ૫-૭ પ્રસંગો જુદા જુદા માણસોના તારવવાનું કર્યા કરતો હતો. હું જે બધું કરતો હતો તે મારી બુદ્ધિને ગુરુ મહારાજની દિવ્ય શક્તિની સમર્થતાનું યોગ્ય ભાન પ્રેરાવવા માટે કર્યા કરતો.

અનેક પ્રકારના માણસો ત્યાં આવતા. જીવનના અનેક ક્ષેત્રના અને જુદી જુદી આશા, ઈચ્છાઓ ફળાવવા, બાધા-આખડીઓ રાખીને લોકો આવ્યાં કરતાં હતાં. નર્તકીઓ અને સદ્વાવાળા પણ આવતા. સાધુ સંન્યાસીઓ, વિદ્વાનો, પંડિતો પણ આવતા અને રોગીઓ પણ આવતા હતા. સૌ પ્રથમવાર ત્યાં ગયો ત્યારે જેટલા ત્યાં રોગીઓ હતા તે બધાને મળવાનું કર્યું હતું. લગભગ ત્રીસેક ટકાને મટ્યું હોય એવું મને લાગ્યું હતું.

૧૦-૧૨ દિવસ થયા હશે ત્યાં દાદાજીના હાથમાં એક નાળિયેર આવેલું. તેમણે તે જોરથી મારા તરફ ફેંક્યું. મારા કપાળમાં વાગ્યું અને ઢીમચું પણ થયું. તેમણે પછી મને હુકમ કર્યો કે તું તારે ઘેર ચાલ્યો જા. ત્યાં રહે રહે સાધનામાં વળ્યે જા. તું મારી પ્રાર્થના કર્યા કરજે. તને જે કર્મ મળ્યું છે, તેમાં તું લાગી રહેજે.

૫. શ્રીસદ્ગુરુની પ્રાપ્તિ : પ્રતીતિ અને અનુભૂતિ

શ્રીસદ્ગુરુની પ્રાપ્તિ એ આંતર જીવનની એક વિરલ ગુઢ ઘટના છે. ગુરુ કોઈ વ્યક્તિ નથી પણ ચેતનની અભિવ્યક્તિ છે. કેન્દ્ર અને પરિઘ વિનાનો ચેતનનો એક અનંતવ્યાપી તેજપુંજ છે. તે દેહધારી છે. તેમનો દેહ પણ સત્ત્વ રૂપ બનેલો છે. આપણા જેવો દેખાય છે છતાં તે આપણા જેવો નથી. પૂ. મોટાના દેહમાં જે વ્યાધિઓ છે તેમાંથી એકાદ વ્યાધિ પણ આપણને હોય તો પથારીવશ કરી નાખે. ત્યારે વ્યાધિઓના સંગ્રહસ્થાન જેવો તેમનો દેહ સતત ભ્રમણ કરે છે. સતત કર્મ કરે છે. આટલા ઉપરથી જ સમજી શકાય કે તેમનો દેહ પણ આપણા દેહ જેવો સામાન્ય નથી રહ્યો. ગુરુરૂપ ચેતનનો તેજોમય પુંજ પોતાના આંદોલનો સતત પ્રસરાવે છે. અનિયંત્રિત અને અવ્યવસ્થિત પ્રવૃત્તિના તાબામાં ગૂંચવાયેલા, અટવાયેલા ‘જીવ’ના ચેતનમાં પ્રકૃતિના આવરણથી મુક્ત સત્પુરુષના ચેતનનો સંચાર થવાનો સુયોગ આવે છે ત્યારે નિમિત્ત થવા સર્જાયેલા ‘જીવ’ના ચેતનમાં સળવળાટ શરૂ થાય છે. જાગીને બેઠું થયેલું જીવનું ચેતન તેની અનિયંત્રિત અને અવ્યવસ્થિત પ્રકૃતિના આવરણમાંથી મુક્ત થવા જોર કરે છે. તેમાંથી જિજ્ઞાસાનો અગ્નિ પ્રગટે છે.

જીવમાં જીવન ક્રાંતિના મંડાણ થાય છે. ચેતનમાં પ્રગટેલા સત્પુરુષનું સંસારી ચેતન આમ તો સામાન્ય રીતે સૂર્યની જેમ સૌને સ્પર્શે છે. પરંતુ કોઈ ગૂઢ ઋણાનુબંધને કારણે તેના જ સ્વજન થવા નિમિત્ત થવા સર્જાયેલા ‘જીવ’માં વિશેષ રૂપે સંચાર કરી તેનામાં અભિપ્સા, જિજ્ઞાસાનો અગ્નિ પ્રગટાવે છે. તે જ અગ્નિ કોઈ ધન્ય ક્ષણે ગુરુનાં ચરણમાં જીવને

સમર્પણ થઈ જવા પ્રેરે છે. ત્યારે સદ્ગુરુને અને સત્ શિષ્યને સાચી ઓળખાણ થાય છે. આ બનતું અનુભવાય ત્યારે જ ખરેખર શ્રીસદ્ગુરુની પ્રાપ્તિ થઈ છે તેની અનુભૂતિ થાય.

સદ્ગુરુ કે સત્પુરુષ સાથેનો સ્થૂળ મેળાપ - સંપર્ક એ સદ્ગુરુની પ્રાપ્તિ નથી. સત્ શિષ્યને પોતાના જેવો બનાવવા ગુરુ તપે છે અને આખરે પોતાના જેવો જ બનાવીને છોડે છે. આ ગુરુનો ધર્મ છે. આ રીતે જ્યારે સંપૂર્ણ રીતે સમર્પણ થઈ જવાનો સહજ પ્રયંડ ભાવનાનો જોશ પ્રગટે, ગુરુનો ‘શબ્દ’ એ જ જીવનનું એક માત્ર કર્તવ્ય લાગવા માંડે. આપણી નિરંકુશ પ્રકૃતિ સ્વેચ્છાએ ગુરુને આધીન થવા તૈયાર થઈ જાય ત્યારે આપણને ગુરુનો સ્પર્શ થયો એમ કહેવાય.

સદ્ગુરુ પ્રત્યે સાધકનું વલણ !

રંગાવું હોય ભક્તિમાં તો ભાવને મહત્ત્વ દો,
ભાવ ગાઢ થતાં મેળે પ્રેરણા સ્ફુરશે જ તો,
જાગું વિચારવાની કે વાગોળવાની ટેવને,
શ્રેયાર્થીએ મૂકી દેવી ઘટે, યોગ્ય થવા હટે.

સદ્ગુરુ ખાણના જેવા ખોદો જેમ ઊંડું ઊંડું,
માણેકરત્ન ને હીરા મળતાં ત્યાં જતાં જ શું !
જાણકારી વિના કિન્તુ યદ્વા તદ્વા રીતે કર્યે.
ઊડઝૂડિયું જે તે કેં, તો તો પત્તો ન ખાય છે.

(શ્રીસદ્ગુરુ ત્રી.આ.પૃ. ૧૫૧) — શ્રીમોટા

૬. કટોકટી અને પ્રાર્થના

શ્રી ભગવતપ્રસાદ પંડ્યા દાદાજી પાસે સદા રહેતા અને નવસ્રા પણ થઈ ગયા હતા. દાદાજી જ્યારે જ્યારે મારે અંગે કંઈ બોલતા ત્યારે કાં તે લખી લેતા કે કાં ધ્યાન આપીને બરાબર સાંભળતા, નડિયાદના સ્મશાનમાં જે પ્રાર્થના હું કરતો તે પ્રાર્થનાના શબ્દે શબ્દે દાદાજી બોલતા તેમ તેમણે લખી રાખેલું. મારું એક ભજન હું ગયો ત્યારે મને બતાવ્યું પણ હતું. બે પ્રાર્થનાઓ તેમણે મને બતાવી હતી.

પ્રભુ, શરણ - ચરણમાં રાખો રે, પાવલે લાગું, રસિયાજી અંતરયામી, મારા હૃદય - કમળના સ્વામી, અલબેલા પ્રેમીનામી રે, પાવલે લાગું, પ્રભુ, શરણાગત વત્સલ જાણી તને જણાવી અંતર કહાણી; તો ય મન રહું હજુ માની રે પાવલે લાગું. પ્રભુ, અડવું બધું એનું ટાળી, હેળાવી લઈ ગિરિધારી, પદ લગાડી દો ની તાળી રે પાવલે લાગું, પ્રભુ, વ્હાલાજી સાધન કે ના, દિલ પ્રેમભાવના ફૂલડાં, વેરું હું નીતતવ પદમાં રે પાવલે લાગું, પ્રભુ, બાળકનું જોરે કશું શું ? જો હોય કશું તો રડવું, એ જોરે મારે તરવું રે પાવલે લાગું, પ્રભુ,

— જીવન સંશોધન પૃ. ૩૪૧

એક વેળા, ‘એવી કટોકટીની પળ જીવનમાં પ્રગટેલી કે પ્રાર્થના, બીજાં સાધન કશું કામમાં ન આવી શકે. રાતની રાત રડ્યા કરતો, પ્રાર્થના પોકાર્યા કરતો, સ્મશાન પાસે તળાવ હતું તેમાં ઊભો રહી પ્રભુને મોટેથી પોકાર પાડતો. નામસ્મરણ ગંગાની ધારની પેટે ચાલ્યા કરતું. તે કટોકટી નિવારવા બીજા સ્થૂળ ઉપાયો જાણતો તે લીધા કરતો હતો. તે વેળા સદ્ગુરુને સૂક્ષ્મ રીતે હૃદયમાં પ્રકટાવવાની કળા સાંપડી નહોતી એટલે તેમની પાસે જઈ સાધનાગાળાની તે ગૂંચની વાત જાતોજાત કરવી અને તેનો ઉકેલ મેળવવો એમ દિલમાં થયું. એમને ખોળવા જવા દિલ તલપાપડ બન્યું. સાધુનું પિયર કુંભમેળો..તે સમયે

કુંભમેળો હરદ્વારમાં ભરાવાનો હતો. મહામુશ્કેલીએ ત્યાં ગયો. ચાર દિવસ જ્યાં ત્યાં બધે ઊંઘ્યા વિના, એમને પોકાર પાડતાં પાડતાં, શોધ્યા જ કર્યું. છેવટે મળી ગયા ત્યારે છેક પાસે જ ! એમના ચરણકમળમાં માથું મૂકી ક્યાંય સુધી પડ્યો રહ્યો. જેમાંથી ઊગરવું હતું. તે કાજે હૃદયમાં હૃદયથી પ્રાર્થના કર્યા કરવાની પ્રભુકૃપાથી ચેતનાપૂર્વકની બસ જાગૃતિ હતી. પ્રાર્થના ભાવમાં પોણોએક કલાક પડી રહ્યો હોઈશ તે પછી એમણે મને ઊદાડ્યો. મેં એમને કહ્યું કે હું ચાર દિવસથી શોધ્યા કરું છું. પણ તમે અહીં નજીક છો તે દેખાયું જ નહિ.

“હું તો તને જોતો હતો, પણ જ્યાં સુધી તું મને જુએ નહિ, ત્યાં સુધી બધું નકામું.”

“અરે બાપ ! મને જરાક બોલાવવો તો હતો ! આપને એમ પણ ન થયું કે આ છોકરો બિચારો ભૂખ્યો તરસ્યો એના ગુરુને ખોળ્યા કરે છે ને સાનભાન વિનાનો થઈ ગયો છે.”

“તને બોલાવવાનું કામ મારું નથી. મને બોલાવવાનું કામ તારું છે, તું મને જુએ નહિ, ત્યાં લગી બોલાવવાનું, એ ફોગટ થતું હોય છે.”

આનો સૂક્ષ્મ અર્થ સમજવા જેટલી શક્તિ ત્યારે ન હતી પણ એમના વિશે જે સદ્ભાવ અને શ્રદ્ધા મારામાં હતાં તેથી તે વચન સ્વીકારાયું. કાળ જતાં તેના મર્મ અને અર્થ સમજાયાં. જે કારણ કાજે ગયો હતો તે કારણથી મુક્ત થવાની સૂક્ષ્મકળા અને સાધના કૃપા કરી એમણે આ જીવને બક્ષ્યા. તે સાધના કરતા કંઠે પ્રાણ આવી જાય એવું હતું. પણ જે કરવું છે તે બસ કરવું જ છે, ને સદ્ગુરુના વચનમાં જીવતો વિશ્વાસ હતો. તેથી યા હોમ કરીને ઝંપલાવવાનું બની શક્યું. એવી રીતે અનેક વેળા આ જીવ જીવ પ્રકારની પ્રકૃતિમાં હતો ત્યારે શ્રી સદ્ગુરુની મદદ તેણે મેળવેલી છે.

૭. અવિસ્મરણીય પ્રસંગ

નડિયાદમાં પ્રભુકૃપાથી સાધનામાં દીક્ષિત થવાનું બન્યું તેમ બીજો એક એવા પ્રકારનો પ્રસંગ ત્યાં બન્યો હતો. એકવાર હું મરીડા ભાગોળના વાસમાં વિદ્યાર્થીઓને હાકલ કરતો હતો ત્યારે એક હરિજનભાઈએ કહ્યું કે ચૂનીભાઈ ! આપણાં કૂંડની પાછળના ખેતરમાં એક તદ્દન નગ્ન માણસ પડી રહ્યો છે, મુદ્દલે સળવળતો નથી. મને પ્રભુકૃપાથી સૂઝ્યું કે નગ્ન હોવાની તાકાત કાંતો ગાંડામાં કે કાં કોઈ અવધૂતમાં હોઈ શકે. આ વિચાર આવતાંની સાથે બીજા શિક્ષકભાઈઓને કામ સોંપી હું પાછો ઘેર આવ્યો, નહાયો, ધોયેલાં કપડાં પહેર્યા એક મોટો લોટો મારે હાથે સારી પેઠે અજવાળ્યો ને તેમાં અશરેક દૂધ લઈ જે ઠેકાણે તે નગ્ન માણસ પડ્યો હતો ત્યાં હું ગયો. જગા મને તરત જડી ગઈ. તે માણસ હજી ત્યાં એમને એમ પડી રહેલો હતો. હું ત્યાં બેસી રહ્યો અને પ્રાર્થના, સ્મરણ વગેરે કર્યા કરતો હતો. દોઢ બે કલાક બેઠો હોઈશ ત્યારે તેઓ સાહેબ જરાક સળવળ્યા. તે પછી હળવે હળવે થઈને તેમણે પડખું ફેરવ્યું ને તે પણ મારી તરફ નહિ. વળી પાછા તે પડ્યા રહ્યા. વળી પાછા પા એક કલાક પછી મારી તરફ પડખું ફેરવ્યું ને આંખો ઉઘાડી.

મને જરૂર ઊગી આવ્યું કે આ કોઈ ગાંડો માણસ નથી લાગતો. તેથી મારે બીજા અનુમાન પર આવવું પડ્યું કે, આ કોઈ અવધૂત કોટિનો આત્મા હોવો જોઈએ, તેવું સ્ફુરણ થતાં મને દિલમાં ભાવોર્ષિ પ્રગટવા માંડી. તેમનું દર્શન થતાં મનમાં મારું સદ્ભાગ્ય માનવા લાગ્યો, “હે પ્રભુ ! મને કૃપા દેજો. મારા સાધનાના પુરુષાર્થમાં ચેતનવંતો વેગ પૂર્વા

કરજો અને મારી સાધના એકધારી ચાલ્યા કરે એવા પ્રકારનું ભાવનાનું બળ પ્રેર્યા કરજો.” આ પ્રકારની પ્રાર્થના મનમાં મનથી કર્યા કરવાનું તે કાળે સહજ સ્ફૂર્યા કરતું હતું. હું પ્રાર્થનાના ભાવ - તાણમાં મશગૂલ હતો તેથી સમયનું કશું ભાન રહેલું નહિં.

જ્યારે ભાન જાગ્યું ત્યારે સાંજના છ વાગવા આવ્યા હશે. તેઓશ્રી બોલ્યા કે મને કોઈ મુસલમાનને ઘેર લઈ જા. તેમની બોલી મરાઠી હતી. એમ ચોખ્ખું લાગ્યું. મુસલમાનની ઘેર લઈ જવાની હકીકત સાંભળીને મને બહુ નવાઈ લાગી. વળી તે બને પણ કેવી રીતે ? શરીરની નગ્ન અવસ્થામાં કોઈને ઘેર લઈ જવા તે સામાન્ય સમજણની દૃષ્ટિએ અનુચિત હતું. પરંતુ આ જીવને અભ્યાસ પડી ગયેલો કે આવા લોકોનું જે પ્રકારનું વ્યક્તિત્વ હોય તે પ્રમાણે પાલન કરવા મારું દિલ સદ્ભાવથી તત્પરતાવાળું બની જાય. વિદ્યાપીઠમાંથી સાંપડેલી હિન્દુ મુસ્લિમ એકતાની ભાવનાથી મુસલમાન ભાઈઓને “અસ્સલામ અલયકુમ્” કરવાની જે ટેવ હતી તે ટેવે મને અહીં પણ સહારો આપ્યો.

મરીડા ભાગોળ તરફ આવતા તે લત્તામાં એક યુનાની હકીમ સાહેબ (લોકો એમને વાયડા હકીમ કહેતા) ને ‘અસ્સલામાલયકુમ્’ કરતો ને તેઓ પણ તેનો જવાબ ભાવનાથી વાળતા. અમારે પરસ્પર આવી જાતનો નાતો કેટલાય સમય સુધીનો જીવતો ચાલ્યો આવતો હતો. આ સિવાય ભાગ્યે અમે એકબીજા સાથે કશી વાત કરી હોય. હું બાપજી પાસેથી ઊઠીને તે યુનાની હકીમસાહેબને ઘેર ગયો. સદ્ભાગ્યે તેઓ હાજર હતા. મેં તેમને વાત કરી કે

ચમાર લોકોના રંગવાના કુંડની પાછળ એક ખેતરમાં એક ઑલિયા પધારેલા છે. તેમને કોઈ મુસલમાનને ઘેર રહેવું છે. તેમની પાસેથી જ અત્યારે હું ચાલ્યો આવ્યો છું. જો આપ કૃપા કરીને તેમને તમારી મેડી પર રાખી શકો, તો તેમની હું હરેક પ્રકારની સેવા જરૂર કરીશ ને હું ખડે પગે હાજર રહીશ. હું આપને કોઈપણ પ્રકારની તકલીફ પડવા દઈશ નહિ.

તેઓ સંમત થઈ ગયા પછી મેં તેમને જણાવ્યું કે હકીમ સાહેબ ! તમે પ્રેમથી સંમતિ આપી, પરંતુ તે ઑલિયા શરીરે સંપુર્ણ નગ્ન છે. હું તેમને ઘોડાગાડીમાં બધા પડદા નંખાવી દઈને લાવીશ. તેઓ નાનકડું કંતાન પોતાના શરીરના તેટલા ભાગ પર નાંખી મૂકે એવી એમને પ્રાર્થના ને વ્યવસ્થા જરૂર કરીશ. આપ કૃપા કરીને એવું એક નાનું કંતાન મને આપો. આ સાંભળીને તેઓ સ્તબ્ધ થઈ ગયા. થોડા ઘણા ઉશ્કેરાયા એવું પણ મને લાગ્યું. શરીરની આવી સ્થિતિવાળા માણસને પોતાને ત્યાં રાખવાની તેમની તત્પરતા ઓગળી જતી હોય એવું સ્પષ્ટ મને જણાયું હતું.

મેં તેમને કહ્યું કે હું તેમને મારે ઘેર જરૂર લઈ જઈ શકું એમ છું. એમને પ્રેમથી રાખું. સંતરામ મહારાજના મંદિર પાછળ ઝાડી છે, ત્યાં લઈ જઈને પણ રાખી શકું. પરંતુ તેઓશ્રીને કોઈક મુસલમાનને ઘેર રહેવું છે એટલે મારી લાચારી છે. તેથી હું તમને પ્રાર્થના કરવા આવ્યો છું. હું તેમના શરીરે કંતાન જેમ તેમ વીંટળાવાનું કરીને તમારી મેડી ઉપર ચઢાવી દઈશ. તેમનું મળમૂત્ર વગેરે હું મારા હાથે સાફ કરીશ. તેઓ કદાચ તેવા કર્મ ને માટે બહાર ન પણ નીકળે, એવી મસ્ત દશાના આ માણસ લાગે છે. એને માટેની માનસિક તૈયારી મેં ભક્તિપૂર્વક કરી રાખેલી

છે. આવા લોકો બહુ ધૂની હોય છે. તેઓ કેમ બોલે ને કેમ વર્તે તેની આપણને કશી ગતાગમ પડી શકે નહિ.

આ સાંભળી હકીમ સાહેબના મોંઢા પરની રેખાઓ બદલાઈ અને મને કહેવા લાગ્યા કે, ભગત ! તમે જતાં આવતાં ભજન ગાયા કરો છો, ને ખુદાની બંદગી કરો છો, તે મેં ઘણા સમયથી જોયું છે એટલે તમારા કહેવાથી હું સંમતિ આપું છું. પરંતુ મારે કોઈ જાતની મુશ્કેલીમાં મૂકાવું ન પડે ને અધવચ્ચે તમે જેને ઑલિયા કહો છો તેને કાઢી મૂકવાની જરૂર ન પડે તેની જવાબદારી તમારે માથે છે.

આ જવાબદારી મેં પ્રેમથી સ્વીકારી. જો કે તેવી જવાબદારી સ્વીકારતા પહેલાં મને મનમાં જરૂર ઊગી આવેલું કે, આ કામ અઘરું છે. આવા પ્રકારના માણસ એકદમ નીકળવાને તૈયાર ન થાય. તે અડો જમાવીને બેસે ને એમ પણ કહે કે હું અહીં જ બેઠો છું ને નીકળીશ નહિ. તેઓ જો ન નીકળે તો મારી ભારે કમબખ્તી થાય. આવો વિચાર ઝબકી ગયો પણ મારે તેમના વચનનું પ્રેમભક્તિપૂર્વક પાલન કરવું હતું. જે કાળે જે થશે, તે કાળે જોયું જશે. ભગવાનની કૃપાથી તેનો ઉકેલ જરૂર મળી આવશે. આમ વિચારી હકીમ સાહેબને બેઘડકપણે હા પાડી દીધી. પ્રથમ મેડી ઉપર જોઈ આવ્યો. અમે આવીએ ત્યાં સુધીમાં મેડીમાં જે કંઈ રાયરચીલું પડ્યું હતું તે લઈ લેવાનું હકીમ સાહેબને મેં જણાવ્યું. એમ પણ કહ્યું કે હું અર્ધો કલાક રોકાઈને આપ મને બતાવો તે રીતે તે બધું જાતે મૂકી દઉં. પરંતુ તેમણે મને ના પાડી ને પોતે બધું કરાવી લેશે એમ જણાવ્યું હતું.

હું નિશ્ચિંત થઈ હરખાતો હરખાતો ઘોડાગાડી લઈને પેલા ઑલિયા સૂતા હતા ત્યાં ગયો, ઘોડાગાડી

આવેલી જોઈને તેઓ પોતે ઊઠ્યા. ઘોડાગાડીના પડદા મેં નીચા નાંખી દીધા હતા. ઘોડાગાડીવાળો પણ શરીરથી તદ્દન નગ્ન એવા માણસને જોઈ બહુ અચંબો પામ્યો. તેઓશ્રીને ગાડીમાં બેસાડીને પેલું ગુણપાટનું કપડું તેમના શરીરના તેટલા ભાગ ઉપર બે હાથ જોડી મેં પ્રાર્થના કરીને મૂકી રાખવાનું કર્યું. તેઓ તદ્દન શાંત રહેલા એટલે તેમાં મેં તેમની મૂક સંમતિ માની લીધી. આવા પ્રકારનો અમારો વરઘોડો હકીમ સાહેબના ઘર તરફ ચાલ્યો. હકીમ સાહેબ મારી રાહ જોતા બહાર ઊભા રહ્યા હતા. તે ઑલિયાનું શરીર ઘણું હ્રષ્ટપુષ્ટ અને ભારે હતું. મેં તેઓશ્રીને કહેલું કે, ગાડીમાંથી ઊતરીને ઉપરની મેડી ઉપર આપ ઝપાટાભેર પધારી જાઓ. દુનિયાદારીના લોક આવી રીતનું કશું સહન કરી શકે નહિ ને ઊલટી હકીમ સાહેબની નાલેશી થાય. તેઓ સ્ફૂર્તિથી ઊતર્યા ને મેડી ઉપર ઝપાટાભેર ચડી ગયા !

મેં તેમને પ્રાર્થના કરી કે પાણી માટેની માટલી, બે-ચાર માટીના શકોરાં, બેસવા માટેનું ગાદી જેવું સાધન અને ભિક્ષાનો પ્રસાદ લઈને હું આવું છું. ત્યાં સુધી આપ શાંત બેસી રહેશો એવી મારી પ્રાર્થના છે. અગમચેતી વાપરીને તે ઉપરાંત સાવરણી પણ લાવ્યો હતો. તેઓશ્રીને ધૂળ ન ઊડે તેવી રીતે ધીરે ધીરે આસ્તે આસ્તે બધું વાળ્યું. તેમને બેસવાને માટે ગાદી ને આસન પાથર્યાં. પણ તેનાં પર તેઓ બેઠા નહિ. મેં તેમને તે માટે આગ્રહ કર્યો નહિ. હકીમ સાહેબને ત્યાંથી એક શકોરું લઈને તેમાં ધૂળ ભરી લાવ્યો. બે-ચાર ઈંટો પણ લાવ્યો. તે ઈંટોની બેસણી કરીને તેની વચ્ચે ધૂળવાળું શકોરું મૂક્યું જેથી તેમને મળત્યાગ કરવો હોય ત્યારે સહેલાઈથી કરાય.

આ બધી મારી રમત તેઓ જોયા કરતા હતા. આ સમય દરમ્યાન હું પણ કશું બોલતો નહિ ને તેઓ પણ કશું બોલતા નહિ. તે પછી હાથ ધોઈને તેમની આગળ ભિક્ષાનો પ્રસાદ મૂકવાનું કર્યું. મારી પાસે તે કાળે તેઓશ્રીને પ્રસાદ આપવાને બાજરીનો રોટલો, શાક અને દૂધ સિવાય બીજું ન હતું. તેઓ પ્રેમથી રોટલો, શાક, દૂધ ખાઈ ગયા એટલું જ નહિ પણ રોટલાની થોડી કણો જમીન ઉપર પડી ગઈ હતી તે પણ ઉપાડીને ખાઈ ગયા. મેં જાણ્યું કે તે પોતાના હાથ-મોં ધોશે, પરંતુ તેમણે કશું કર્યું નહિ એટલે મેં અંગૂઠાને પાણી વડે જરા પલાળીને ધીરે ધીરે તેમના હાથ અને મોં લૂછી લીધાં.

મને રાત્રે વિચાર આવ્યો કે તેમને સૂવાનું શું કરવું? તેઓ કદીક મરાઠીમાં બોલે ને કેટલુંક ભાંગીતૂટી હિન્દીમાં બોલતા, પરંતુ મને કશી સમજણ ન પડે. પૂછવાની મારી હિંમત ન ચાલે. મને પાથરણા વિના ચાલી શકે તેવો અભ્યાસ હતો મેં જેમ તેમ કરીને શેતરંજી કે પથારી લઈ આવવા વાત કરી પણ તેઓ જવાબ આપતાં જ નહિ એટલે વધારે પૂછવાનું માંડી વાળ્યું અને પાસે જઈને તેમને પગે લાગી ધીમે ધીમે તેમના પગ પર હાથ ફેરવવા માંડ્યા. પછી હિંમત પ્રગટતાં સેવા કરવાની સારી તક મળી. પરંતુ તેવું એક જ દિવસ કરવા દીધું તે પછી તેમણે મને સૂઈ જવાનો હુકમ કર્યો. હું સૂઈ ગયો સવારના દાતાણ આપવાનું કર્યું તો તે તેમણે ફેંકી દીધું. તેમની પાસે પાણીનો લોટો અને તગારું મૂકીને મોં સાફ કરવાની તેમને મેં પ્રાર્થના કરી, પરંતુ તેમણે કશું કર્યું નહિ. તેમને માટે બે વાર જમવાનું લઈ જતો. તે જમતા ખરા પણ મળમૂત્રની વ્યવસ્થા કરી હતી તેનો ઉપયોગ

ન કરતાં, મેડી ઉપર ગમે ત્યાં તેઓ દિશાએ બેસતા. હું પ્રેમથી સાફ કરી લઉં ને તેમના શરીરનો તે ભાગ પણ હું જાતે ધોતો. મારી ગેરહાજરી દરમ્યાન બે ચાર વાર એવી રીતે ટઢી ગયા હતા ત્યારે તેમણે તે ભાગ ધોયો ન હતો. હું જ્યારે આવ્યો ત્યારે તે બધું મેં સાફ કરી દીધું હતું. છાણમાટીથી તે જગા સારી રીતે લીંપી હતી. તે બધું દૂર જઈને મ્યુનિસિપાલિટીની ક્યારાપેટીમાં નાખી આવવાનું કર્યું હતું. તે પછી બે ત્રણ દિવસ સુધી કે કદાચ ચાર દિવસ પણ હોય મળમૂત્રત્યાગની ક્રિયાથી તેઓ તદ્દન મુક્ત રહી શક્યા હતા.

અમારું પરસ્પર બોલવાનું ભાગ્યે બનતું. હું પ્રાર્થના, સ્મરણ વગેરે સાધનાના અભ્યાસમાં મારો સમય વ્યતીત કરતો હતો. શરૂઆતમાં જે ખેતરમાં તેઓ પડ્યા હતા ત્યાં તેમણે જ્યારે ચક્ષુ ખોલ્યાં ત્યારે જે પ્રકારની પ્રાર્થના મેં કરી હતી તે ભાવમાં જીવતું જાગતું રહ્યા કરવાનું પ્રભુકૃપાથી બનતું. બે એક દિવસ થયા પછી તેઓ એક દિવસ જતા રહેવાનું કરતા હોય એવું મને લાગવાથી હું ઘોડાગાડી લઈ આવ્યો અને તેઓશ્રીને ઉત્તરસંડા બાજુએ લઈ જવાનું બન્યું. ગામથી ઘણે દૂર ગાડી ઊભી રખાવીને તેઓને હું પગે લાગ્યો ને ઊતરી જવા કહ્યું. ગાડીવાળાને પૈસા ચૂકવીને હું તેમની પાછળ દોડીને તેમની સાથે થઈ ગયો. થોડેક સુધી તેમની સાથે ચાલ્યો હોઈશ ત્યારે તેઓ બોલ્યા કે તું મારી સાથે ચાલ.

મેં તેમને પ્રાર્થના ભાવે કહ્યું, “મળેલું કર્મ, મળેલી પરિસ્થિતિ, મળેલા સંજોગનું શ્રીપ્રભુ પ્રીત્યર્થે યથાયોગ્યતાથી પ્રેમભક્તિથી પાલન કરવું એને હું પ્રત્યક્ષ ધર્મ માનું છું. છતાં આપ જો મને સાધનામાં આગળ વેગ પ્રાપ્ત કરાવવાનું દાન આપો તો હું આવું.

“તેઓ તરત બોલ્યા નહિં, પણ પછી બોલ્યા કે જરૂર તું મારે ઠેકાણે આવ. તેઓશ્રીને મેં કહ્યું, “એક, સાધનાનો મારો હેતુ ફલિત કરાવવાની આપ કૃપા કરો, બીજું, મને આપનું જ એક માત્ર દર્શન થયા કરે ને આપની ભાવના મનમાં મહત્ત્વપણે પ્રકટયા કરે; ત્રીજું, સ્થળ જ્યાં હોય ત્યાં મને જવા-આવવાને માટે ગાડી-ભાડાની રકમ અણધારી કોઈની પાસેથી આપમેળે મળી જાય, આ ત્રણ વિનંતીનો જો આપ કૃપા કરીને સ્વીકાર કરો તો હું આપને ઠેકાણે આવી શકું.” તે પછી તેઓ ચાલ્યા ગયા અને મને પાછો વળી જવાનું કહ્યું.

શહેરમાં આવીને હકીમ સાહેબને ઘેર જઈ, તેમની મેડી ઉપરનું બધું ઠીકઠાક કરી તેમનો મેં ઘણો ઘણો આભાર માન્યો. હકીમ સાહેબે મને કહ્યું કે, આ બહુ મોટા ઑલિયા છે. તેઓ સાકોરીમાં રહે છે ને તેમનું નામ છે ‘ઉપાસની મહારાજ’. સાકોરીથી જાણીજોઈને છાનામાના નીકળી આવેલા છે. ભગત ! તમને તેની સેવા કરવાની ઉત્તમ તક મળી. તમે ભાગ્યશાળી છો. તમારે માટે તેમને બહુ હેત પ્રકટ્યું છે. મેં પણ તેમને જણાવ્યું કે તેઓશ્રીએ મને તેમની સાથે લઈ જવાની તૈયારી બતાવી હતી. વળી તેઓશ્રીને મેં ત્રણ વિનંતી પ્રાર્થના ભાવે કરી હતી તે હકીમ સાહેબને કહી સંભળાવી. હકીમ સાહેબે મને કહ્યું કે, તે સારું ન કર્યું. તું તેમની સાથે ગયો હોત તો તેમાં તારું કલ્યાણ થાત, પરંતુ મને તેથી કરીને જરા પણ અફસોસ થયો નહિ.

સદ્ગુરુ સેવા અને સદ્ગુરુ દર્શન એ
એક અલૌકિક કર્મયજ્ઞ છે.

૮. ઉપાસની મહારાજના દર્શન અને મર્મ

તે પછી કેટલોક કાળ વીતી ગયો. બારડોલી સત્યાગ્રહની લડત જાગી હતી. તેમાં બોલાવે ત્યારે જવાની તૈયારીવાળા સ્વયંસેવકોની યાદીમાં મેં મારું નામ નોંધાવ્યું હતું. જે દિવસે મને બારડોલી જવાના હુકમનું કાગળિયું મળ્યું, તે જ દિવસે મને ઓચિંતિ ઉપાસની મહારાજના દર્શન થયા ને ત્યાં જવાનું દિલ થયું. કોઈ દિવસ નહિ ને આજે આમ કેમ બને છે ? એમ વિચારી વિચારીને તપાસી લીધું. વારંવાર શ્રી ઉપાસની મહારાજનું દર્શન થયાં કરતું તેઓશ્રીને કરેલ ત્રણ વિનંતીઓનું મને ભાન પ્રકટ્યું. મને ત્યાં જવા-આવવાના ગાડીભાડાની રકમ આપમેળે મળે ત્યારે જવાની વાત હતી એમ મનથી નક્કી કરી લીધું અને નિશ્ચિત થઈ ગયો. જો તે દિવસે આપોઆપ ત્યાં જવાની ગાડીભાડાની રકમ મળી જાય, તો વળી બારડોલી જવાનું માંડી વાળી સાકોરી જવું જ એવો નિર્ણય પણ કરી લીધો.

રોજ મારે મરીડા ભાગોળે વૈષ્ણવની હવેલી પાસેથી જવા આવવાનું થતું ને કેટલાક દિવસોથી હમણાંનો હું શ્રી ગયારામભાઈનું “વૈષ્ણવ નથી થયો તું રે, શીદ ગુમાનમાં ધૂમે ?” એ ભજન મને પોતાને જ ઉદ્દેશીને પ્રાર્થનાભાવે જતાં-આવતાં મોટેથી ગાયા કરતો હતો. તે ભજનની લીટી, “વૈષ્ણવ નથી થયો તું રે, શીદ ગુમાનમાં ધૂમે ?” રોજને રોજ વૈષ્ણવની હવેલી આગળથી જતાં બોલાયે જતી હતી. હું કંઈ કોઈને સાંભળાવવા તે ગાતો ન હતો. એક દિવસ એક વૈષ્ણવ સદ્ગૃહસ્થ મારું તે વચન સાંભળીને ઉશ્કેરાઈ ગયેલા ને મને ધોલ મારી દીધી હતી. મેં તેમને કહ્યું હતું કે આપને સંબોધીને હું આ ગાતો નથી. હું તો મને

પોતાને મહારવા પ્રાર્થનાભાવે સતત ગાયા કરું છું. પરંતુ તે સાંભળીને ઉશ્કેરાઈ ગયા હતા.

હવે આ દિવસે મને સાકોરી જવાનું દિલ થયા કરતું હતું ને વારંવાર શ્રીમદ્ ઉપાસની મહારાજનાં દર્શન થયા કરતાં હતાં. ત્યારે એ ભજન મોટેથી ગાતોગાતો વૈષ્ણવની હવેલી આગળથી પસાર થતો હતો તે વેળાએ એક બીજા સદ્ગૃહસ્થે આવીને મારા હાથમાં રૂા. ઝપની રકમ મૂકી દીધી. હું અચંબો પામ્યો, “ભાઈ ! આ રકમ શેની છે ને મને શા માટે આપો છો ?” તેમણે કહ્યું, “રોજ તમે આ માર્ગેથી જતાં આવતાં ભજન ગાયા કરો છો. આવો તમારો અભ્યાસ કેટલાય કાળથી ચાલું છે તે હું નીરખ્યા કરું છું. વળી રોજ રાતે તમે કાકરખાડ બાજુથી સંતરામ ભાગોળે જાઓ છો ત્યારે સંતરામ મંદિરથી પાછા વળતાં મેં તમને ઘણીય વાર રોજ મોટેથી ગાતાં સાંભળેલા છે, તમે બસ જ્યાં ને ત્યાં ભગવાનનું ભજન ગાવાનું કર્યા કરો છો, તેથી મને તમારા પર ભાવ ઊપજે છે. કેટલાય દિવસથી તમને કંઈક આપું આપું એમ મનમાં થયા કરતું હતું. પરંતુ આજે આપવાની ભાવના વિશેષ પ્રબળ બની ને હાથમાં જે રકમ આવી તે રકમ લઈને તમારો રાહ જોતો સામે ઓટલે બેઠો હતો. તમને જ્યાં ‘વૈષ્ણવ નથી થયો તું રે’ એમ ગાતાં સાંભળ્યા કે તરત તમારી પાસે આવ્યો છું. માટે કૃપા કરીને આટલી રકમનો સ્વીકાર કરો. મને ત્યારે થયું, આજ ભજનના ગાવાથી એક સજ્જને ધોલની પ્રસાદી આપી હતી અને આ એક બીજા સજ્જને રૂા. ઝપની રકમ આપી ! હવે આપણું સાકોરી જવાનું પાકું થઈ ગયું. રજાનું કાગળિયું ટપાલમાં નાંખીને આપણે નીકળી પડ્યા સાકોરી જવા ગાડીમાં.

ત્યાં પહોંચી સામાન એક ઠેકાણે મૂકી નાહી ધોઈ હું મહારાજશ્રીને પગે લાગ્યો. તેમણે મને જે લાકડાના મોટા પાંજરામાં તેઓ બેસી રહેતા, તેની પાસે બેસી જવા આજ્ઞા કરી. હું ત્યાં બેસી ગયો ને મારા સાધનાના અભ્યાસમાં લગાતાર મંડી પડ્યો. પ-૬ કલાક વીતી ગયા. પછી મને લઘુશંકા કરવાની વૃત્તિ થઈ. મેં ઊઠીને બહાર જવા ગતિમાન થવા કર્યું, પરંતુ મારાથી ઊઠી જ શકાય નહિ, મેં ધાર્યું કે એકધાર્યું પ-૬ કલાક બેસી રહેવાથી મારા પગ અકડાઈ ગયા લાગે છે. મેં મારા પગને બરાબર હલાવી જોયા તો તે બરાબર હાલતા-ચાલતા હતા. ઘૂંટણમાંથી બરાબર વળી શકતા હતા. પગ અકડાઈ રહ્યા હોય એવું મને લાગ્યું નહિ. છતાં ઊભું કેમ થવાતું નથી તે મારે માટે એક ભારે કોયડો થઈ પડ્યો. હું ઊઠ્યા વિના બેઠે બેઠે ખસી-ખસીને દૂર જવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો, પરંતુ તે પણ જવાય નહિ ! એમ ૨-૨૦ કલાક પાછા ચાલ્યા ગયા કારણ કે હું પાર્થના આદિ સાધનામાં જ રહ્યા કરતો હતો.

વળી, શરીરનું ભાન પ્રકટતાં લઘુશંકાની વૃત્તિ બળવત્તર પ્રકટ્યા કરી. હવે તે કર્યા વિના આરો નથી, પરંતુ આ ઠેકાણે લઘુશંકા કેમ કરીને થાય ? તે સવાલ બહુ મૂંઝવતો; ને સંકોચ પણ ખરો. ફરીથી પ્રાર્થના આદિની ભાવનામાં ટકવા માટે સભાન પણે પ્રયત્ન કરી જોયો. અડધો એક કલાક ધ્યાનની પરિસ્થિતિમાં વીત્યો ન વીત્યો ત્યાં જાગી જવાનું બન્યું, અને લઘુશંકા કરવાની વૃત્તિ જબરદસ્ત બળવત્તર પ્રમાણમાં પ્રગટી ઊઠી. વળી પ્રાર્થના સ્મરણ, ધ્યાન આદિની ભાવનામાં મશગૂલ થવા પ્રયત્ન કર્યો ત્યારે ધ્યાનસ્થ દશાના ભાવમાં મને સૂઝી આવ્યું કે આ બધી કરામત આ ઉપાસની મહારાજની છે. બાકી મારા પગ અકડાઈ

ગયા નથી ! મારી આ દશા પ્રગટાવવામાં એમનો કોઈક હેતુ હોવો જોઈએ.

મને આવું જ્ઞાન થતાં ત્યાં લઘુશંકા કરવાનો સંકોચ જતો રહ્યો. અને ત્યાં જ તે પ્રમાણે વર્તવાનું કર્યું. પાણી તો શું નીકળે શું નીકળે ! પાર વિનાનું ! મને ત્યાં એકઠા થયેલા લોકો ઘણું ભાંડવા લાગ્યા. પછી જાજરૂ જવાનું પણ ત્યાં જ થયા કરતું. મળમૂત્ર એટલી બધી વાર થયાં કે જેનો સુમાર નહિ. મારાં કપડાં તેનાથી લદબદ થઈ ગયાં. એ ચાર ફૂટની જગા મળમૂત્રથી ભરાઈ ગઈ હતી. આશરે પાંચેક દિવસ પાણી કે ખાવાનું કંઈ મળેલું નહિ, છતાં એટલાં બધાં મળમૂત્ર નીકળ્યા કરતાં કે જેનો સુમાર ન હોય. મળની જાણે એક મોટી પથારી તે જગામાં થઈ ગઈ હોય તેવું બન્યું હતું.

મને લોકોએ માર મારવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું. લોકો બોલતા કે સાલાને બાબા (ઉપાસની) થઈ જવું છે. ઊંચકીને ફેંકી દો બહાર ! કેટલાક તેવો પ્રયત્ન કરવા તૈયાર થયેલા પણ મળની પથારીમાં પગ મૂકવાનું તેમનાથી સાહસ ન થઈ શક્યું. મારા શરીરને લોકો વેગળેથી પથરા કે ઈંટાળા માર્યા કરતા હતા. આ બધો ખેલ ઉપાસની મહારાજ જોયા કરતા. પરંતુ તેઓ સંપૂર્ણ સાક્ષીવત્ રહેતા. એક ૧૩-૧૪ વર્ષની છોકરી મને નહિ મારવા લોકને વારંવાર સમજાવતી ને મને બચાવવા પ્રયત્ન કરતી હતી. (આ બહેન બીજાં કોઈ નહિ પણ શ્રી ગોદાવરી માતા પોતે જ. એ હકીકતની જાણ પાછળથી થઈ હતી.) આટલો બધો માર પડ્યા કરતો હતો છતાં મનાદિકરણની સમાધિના ભાવમાં જરા સરખો ભંગ પડી શકતો નહિ. એક બાજુ તેવા ભાવની સતત એકધારી પતિતપાવનની ગંગાધારા ચાલતી હતી, પણ તે તૂટક તૂટક હતી.

(અનુસંધાન પાન ૨૩ ઉપર

૯. સાધના અને મનબુદ્ધિનું સમાધાન

સાધનાની આ બધી ઊંડી સૂક્ષ્મ રીતોનું મને કશું જ્ઞાનભાન ન હતું. હું તેમનામાં મારા ગુરુ મહારાજનો ધ્યાનભાવ રાખતો. પહેલ વહેલું જ્યારે મારા ગુરુ મહારાજ પાસે જવાનું થયું હતું ત્યારે તેઓને કેટલીક વાર બોલતા સાંભળેલ : “હું સાંઈબાબા છું, તાજુદીન બાબા છું, હું ઉપાસની મહારાજ છું, હું અક્કલકોટનો સ્વામી છું.” એવા કેટલાંય નામો તે સ્વમુખે બોલતા ને પાછા કહેતા “તે બધા હું જ છું.” ત્યારે મને તેની સમજણ પડતી નહિ ને તે વદતોવ્યાધાત જેવું લખાતું. તેવું કેમ કરીને બની શકે તે કદી સમજણમાં ઊતરતું નહિ. સાકોરીમાં પહોંચ્યા પછી ઉપાસની મહારાજના શરીરમાં મને મારા સદ્ગુરુના પ્રત્યક્ષ જીવતાં જાગતાં હાજરાહજૂર દર્શન થયેલાં. મારા દિલમાં મારા સદ્ગુરુ પ્રેમની ભક્તિની જે પ્રચંડ જીવંત ભાવના હતી તે તેમનામાં પ્રત્યક્ષ સાકાર થઈ હોય, એમ આપણને લાગે. ગુરુ મહારાજ બોલતા કે હું સાંઈબાબા છું, ઉપાસની બાબા છું, તેમના વચનોની યોગ્ય સર્જકતા અનુભવાઈ. હું નડિયાદ પાછો આવી મારા કામે લાગી ગયો.

પરંતુ સાધના પરત્વેની ભાવનાની જરાસરખી મંદતા કે ધીમી ગતિ આ જીવથી સાંખી લેવાતી નહિ. હું મારા સદ્ગુરુને વારંવાર પ્રાર્થના કરતો. પ્રાર્થનામાં આપણું દિલ પ્રેમભક્તિ જ્ઞાનપૂર્વક ભળેલું હોય તો આપણને સદ્ગુરુ જવાબ પણ વાળે છે, તે કેવી રીતે વાળે છે તે ખુલ્લા દિલથી અને પ્રેમથી લખું છું. મને કુદરતનું સૌંદર્ય અને એકાંત ઘણું ઘણું ગમે છે. નડિયાદમાં કામ કરતો તે વેળા રજા પડે ત્યારે વિદ્યાર્થીઓને લઈને શેઠી નદીના દખ્ખણિયા ઓવારે ચાલ્યો જતો. મારો સમય ત્યાં એકાંતમાં ઉપાસના, પ્રાર્થના ને સાધનામાં પ્રભુકૃપાથી ગાળવાનું બનતું.

રાત્રિની રાત્રિઓ સાધનામાં ગાળવાનું બનતું. બોદાલ આશ્રમમાં મને કોઈ કોઈ વાર રાયણના ઝાડ નીચે બેઠેલો કેટલાંકે જોયો છે. ૧૯૩૨ના લડતના ગાળામાં નવસારી આશ્રમમાં મારે આવવાનું થતું ત્યારે કોઈ એકાંત સ્થળે જવાનું નહોતું બન્યું. તેથી વિદ્યાર્થીઓની સંમતિ મેળવીને હાલ જ્યાં સૂપા ગુરુકૂળ છે ત્યાંથી થોડોક દૂર નાનું જંગલ છે ત્યાં અમે જવાનું વિચાર્યું. બધો સર-સામાન રેંકડીમાં ભરી ચાલતા વિદ્યાર્થીઓ સાથે આનંદ કરતા અમે ધારેલે ઠેકાણે પહોંચ્યા અને નદીની રેતીમાં પડાવ નાખ્યો હતો. વિદ્યાર્થીઓ આગળપાછળથી લાકડાં વીણી લાવ્યા. રાતે અમારો જ્યાં પડાવ હતો ત્યાં આગળ અમે ધૂણી ધખાવી હતી. નાના વિદ્યાર્થીઓ રાતના સાડા દશ સુધીને પછી મોટા વિદ્યાર્થીઓ છાવણી આગળપાછળ પહેરો ભરતા હતા.

હું ધૂણી નજીક કોઈવાર પ્રાર્થનામાં, કોઈવાર ધ્યાનમાં, તો કોઈ વાર વળી બીજા પ્રકારની સાધનામાં રહ્યા કરતો. આતંરિક પ્રાર્થનાનો ભાવ તે વેળા દિલમાં દિલથી એકધારો પ્રગટેલો રહ્યા કરતો હતો. મધ્યરાત્રિ વીત્યા પછી થોડીવારમાં મને ધૂણીની પાસે સદ્ગુરુનાં દર્શન થયાં. દિલ ભક્તિભાવથી પ્રેરાઈને આપોઆપ સહજપણે તેમને નમ્યું. આ વખતે નામસ્મરણ એકધારું અખંડ ચાલ્યા કરતું. પરંતુ તેમાં અવારનવાર ધીમી ગતિ થઈ જતી અને તે ઘણું સાલતું હતું. આ સાધનાની સ્થિતિમાં પણ મન ને બુદ્ધિ ગળી ગયા ન હતા. તેનું પ્રત્યક્ષ ભાન પ્રભુકૃપાથી ત્યારે પ્રગટ્યું હતું.

પ્રભુકૃપાના એ અનુભવને મન અને બુદ્ધિ ન માને. તે તો કહે, “એ પંચત્વ પામ્યા પછી ક્યાંથી હોય ? એ તારો તેમની પરત્વે પ્રેમભક્તિ ભર્યો અંતરનો ભાવ છે તે આ રીતે સાકાર થયો છે.” આ

રીતે મન અને બુદ્ધિએ સમાધાન મેળવ્યું. પરંતુ તે પળે શ્રી સદ્ગુરુ બોલ્યા, “હે મૂર્ખ ! હું પ્રત્યક્ષપણે, વાસ્તવિક રીતે, અહીં સ્થૂળ રીતે હાજર થયો છું અને તને ચેતવવા માટે તારું જે મહત્વનું કર્મ છે, જેને તું જીવનવિકાસની સાધના માને છે, તે પાકટ કરવા તને પ્રભુકૃપાથી આ પરિસ્થિતિ મળેલી છે. જે જીવ પ્રેમભક્તિ જ્ઞાનપૂર્વક પ્રભુનો દિલમાં દિલથી ભક્ત બની જાય છે, તેનું યોગક્ષેમ એ કૃપા કરીને પોતાના હાથમાં લઈ લેતો હોય છે. તે યોગક્ષેમ કંઈ એક પ્રકારનું હોતું નથી. યોગક્ષેમના ઘણા અર્થ થઈ શકે. જીવનનું એકે એક પાસું સાધનાનો ભાવ કેળવવા માટે છે અને જેનો એ જીવંત ભાવ એકધારો ટક્યા કરે છે, તેને શ્રી ભગવાન કૃપા કરીને પોતાનો બનાવી લઈને તેનું સફળ પ્રકારનું તંત્ર તે ચલાવતો હોય છે. તું નિશ્ચિંત બની જા. તારું બધું જ ભગવાન કૃપા કરીને ચલાવવાનો છે, તેની તું પૂરેપૂરી ખાતરી રાખજે.” વળી પાછું તેઓશ્રીએ કહ્યું, “મારા અદ્દશ્ય થઈ ગયા પછી તારાં મનબુદ્ધિ કંઈ સંશય પેદા કરે તો હું તને કહું છું કે અહીં એક ખરેખરો મૃતદેહ પડેલો છે તેમ હું પ્રત્યક્ષ થયેલો છું.”

આવું પતિતપાવન દર્શન થયા કરતું હતું. તે વેળા મેં મારી જાતને બધી રીતે ચકાસી જોઈ કે હું સંપૂર્ણ જાગૃત છું, સભાન છું અને મને જે દર્શન થાય છે તે તદ્દન વાસ્તવિક છે. આ બનાવ થોડી મિનિટોમાં પતી ગયો. પરંતુ આ જીવ પર એની અસર પડી છે કે કેટલાય જન્મોના પુરુષાર્થ વડે જે પરિણામ ન મેળવી શકાય તે આ પતિતપાવન દર્શનથી પ્રગટ્યું છે. તે વેળા મનબુદ્ધિ આ પ્રસંગને પ્રેમભક્તિપૂર્વક કબૂલે નહીં, તે કહે કે, “આવું બની જ ન શકે. હું મનબુદ્ધિને ટકોરું કે, ભલા મેં મારી સગી આંખોએ જોયું છે. કાનથી જાતોજાત તેઓશ્રીના શબ્દો સાંભળ્યા છે. તેણે જે જે કહ્યું, તેનો રણકાર દિલમાં પ્રગટેલો છે. તેમણે પોતે જ કહ્યું છે કે જેમ અહીં મૃતદેહ પડેલો છે તેમ હું સ્થૂળ રીતે તારી

પાસે હાજર થયેલો છું, તો મનબુદ્ધિ કહે કે અહીં મૃતદેહ ક્યાં પડેલો છે? મેં મનબુદ્ધિને વળી કહ્યું કે, તેઓશ્રી એકલું માત્ર બોલેલા જ નથી, પરંતુ તેમના જમણા પગના અંગુઠાથી ગોળ કુંડાળું કરીને બોલ્યા છે. આ રેતીમાં કેટલા બધા કલાકથી વિદ્યાર્થીઓ આમતેમ રમ્યા જ કરે છે ! એટલે તાજું થયેલું કુંડાળું હોય તો જ તે સ્પષ્ટપણે જણાઈ આવે, બાકી તો ભૂંસાઈ જાય ! (તેઓએ એવે ઠેકાણે કુંડાળું કરેલું હતું કે જ્યાં સતત વિદ્યાર્થીભાઈઓ જુદા જુદા પ્રકારની રમતો રમ્યા જ કરતા હતા.)”

આવી બધી ગડમથલ મનબુદ્ધિમાં ચાલ્યા કરતી હતી, તે વેળાએ પહેરો ભરતા બે મોટા વિદ્યાર્થીઓને મેં બોલાવ્યા અને તેમને પૂછ્યું કે, ભાઈ ! જુઓને, તમને આ ધૂણીની આસપાસ મોટું કુંડાળું દોરેલું દેખાય છે? તેમણે બેટરીથી પ્રકાશ ફેંકીને જોયું તો કુંડાળું તાજું પડેલું હોય એવું જણાયું વળી મનબુદ્ધિ કહે કે, પણ અહીં મડદું ક્યાં છે? તે ઉપરથી મોટા વિદ્યાર્થીઓને એકઠા કરી કુંડાળા જેટલી જગ્યામાં વીરડો ખોદવાનું કહ્યું, જોકે મને પ્રભુકૃપાથી દિલમાં પ્રતીતિ હતી કે મૃતદેહ હોવો જોઈએ. મનબુદ્ધિને પ્રભુકૃપાથી સાબિતી મળે તો પ્રેમભક્તિપૂર્વકનું સમાધાન થઈ શકે. દિલની ભાવનામાં અંતરના બધાં કરણોનો પ્રેમભર્યો સહકાર, સાથ મળવો ઘણો જરૂરનો છે. વિદ્યાર્થીઓએ લગભગ બે હાથ ખોદ્યું તો પાણી આવવાનું થયું પણ મૃતદેહ જણાયો નહિ. મનબુદ્ધિ કહે કે જોયું ને, અહીં શબ ક્યાં છે? છતાં દિલમાં મને પ્રતીતિ હતી એટલે વધારે ઊંડું ખોદવા જણાવ્યું. લગભગ એકાદ ફૂટ પાણીની નીચે એક મરેલા હોલાનું શબ નીકળ્યું. તે શબપાણીમાં હોવા છતાં તદ્દન કોરું ! આ પ્રત્યક્ષ પુરાવાથી મનબુદ્ધિને પણ સમાધાન થયું.

૧૦. સદ્ગુરુની આજ્ઞાઓ અને પાલન

પ્રભુકૃપાથી સદ્ગુરુ મહારાજની આજ્ઞાનું પ્રેમભક્તિપૂર્વક પાલન કરતો, તેના બે પ્રસંગો કરાંચીમાં બનેલા છે. ત્યાં રહેતો ત્યારે રોજ ક્યાંક ફરવા જવાનું કર્યા કરતો હતો. એકવાર સવારમાં દરિયાકિનારે લાંબે સુધી ફરવા જવાનું બન્યું. તે સમયે શ્રી સદ્ગુરુ મહારાજની આજ્ઞા દરિયામાં ચાલી જવાની મને થઈ. સ્થૂળ રીતે તેઓશ્રી ત્યાં હાજર ન હતાં. પરંતુ દિલમાં તેઓએ પ્રગટ થઈને તેવી આજ્ઞા ફરમાવી હતી. આ કંઈ ભ્રમણાનો પ્રસંગ નથી, અથવા ગાંડપણ પણ નથી. એમણે મને દરિયામાં ચાલી જવાનો હુકમ કર્યો કે તુરત પ્રેમભક્તિના ઉમળકાથી તેનું પાલન કર્યું, છેક મોંઢા સુધી દરિયાનાં પાણી આવ્યાં ત્યાંસુધી એકમાત્ર સદ્ગુરુના ચરણકમળે પ્રાર્થનાનો જીવતો જાગતો ભાવ રહ્યા કર્યો હતો તે પછી શું થયું તેની કશી ખબર નથી. કરાંચીના ક્લિફટનના બંગલાથી ક્યાંયે દૂર કેટલે આઘે દરિયાના પાણીથી દૂર ફેંકાઈ જઈને શરીર પડી રહેલું હતું. અને શરીર પરનાં કપડાં ભીંજાયેલાં હતાં. હું જાગ્યો ત્યારે તે પાણીથી લદબદ થયેલાં ન હતાં, એટલે ધાર્યું કે થોડોક સમય શરીરની બેભાન અવસ્થામાં ત્યાં પડ્યા રહેવાનું બન્યું હશે ! શરીરનું ભાન પ્રગટતાં ઊઠીને ચાલવા માંડ્યું અને બંગલે આવ્યો. કપડાં પલળેલાં હતાં તે જોઈને બધાંએ બહુ પૂછપરછ કરી હતી.

બીજા પ્રસંગની હકીકત એવી છે કે પહેલાં હું રમજાન મહિનામાં રોજા કરતો હતો. કરાંચીમાં તેમ કર્યું હતું. ઈદને દિવસે ઈદગાહના મેદાનમાં હજારો મુસલમાન ભાઈઓ એકી સાથે નમાજ પઢે છે. ત્યાં જવાનું મને ઘણી ઘણી આતુરતાથી દિલ થયું. બધાંએ કહ્યું કે, આવા તમારા ધોતિયું પહેરણને ટોપી સાથેના વેષથી મુસલમાન ભાઈઓ કદાચ તમને કંઈક કરી

બેસે તો ? બધાંએ તે બાબતનો ભય પણ ઘણો બતાવ્યો અને મને વારવાનું કર્યું. પરંતુ મારે જવું હતું એટલે મોટર લઈને તે સ્થળે પહોંચી ગયો. નમાજની જગ્યાએ હજારોની સંખ્યામાં મુસલમાનભાઈઓ એકઠા થયેલા હતા. તેઓ નમાજ પઢતાં જે રીતે નીચે નમતા ને ઊભા થતા ને ઘૂંટણીયે ઢળતા, તેમ હું પણ કરતો. હું મારા દિલમાં દિલથી પ્રાર્થના કરતો તે બધું પૂરું થયું ને બધા વિખૂટા પડવા માંડ્યા, ત્યાં મને સદ્ગુરુનાં સહસા દર્શન થયાં. હું ગદ્ગદભાવે પગે પડ્યો. તેમણે મારી પીઠ થાબડીને માથા પર હાથ મૂકી હુકમ કર્યો કે અહીંથી નાગો થઈને તારે ઘેર ચાલ્યો જ !

મને સાચેસાચ દિલમાં લાગી ગયું કે હવે આ ખરેખરી પળ આવી લાગી. આ પળ ચૂક્યા તો અણીની વેળા ચૂક્યા. આ પળ જ પ્રેમભક્તિથી આજ્ઞા પાળવાની સાચી પળ હતી. દેહનું મમત્વ, દેહની મડાગાંઠ અને દેહ પરનો સંકોચ તે બધાંથી મુક્ત થવાનો આ એક અમૂલો પ્રસંગ ભગવાને કૃપા કરીને સંપડાવ્યો. તે જ ઠેકાણે જો મારાં કપડાં કાઢીને હું ડ્રાઈવર ભીમજીભાઈને સોંપી દઉં, તો તે મને તેમ ન કરવા દે. મને મોટરમાં ઊંચકીને મૂકી દઈ બંગલે લઈ જાય. અમારે બંગલે કોઈ કોઈ વાર મલબારના વતની શ્રી કલ્યાણપુર આવતા ને તેમને આવા માર્ગો પરત્વે કંઈક અભિરુચિ પણ ખરી; તે ભાઈ મારા આવા પ્રકારના આજ્ઞાપાલનને કદાચ સમજી શકશે એમ જાણીને તેમને ઘેર જવા -બેસવાનું બહાનું કાઢીને મોટરને કલ્યાણપુરને ત્યાં લઈ જવાની સૂચના કરી. પછી ભીમજીભાઈને કહ્યું કે બાપુ અને બધાંને કહેજે કે હું કલ્યાણપુરને ત્યાં છું અને નિરાંતે આવીશ. મારી કશી ફીકર ન કરે ને બધાં જમી લે.

હું દાદર પર ચઢીને કલ્યાણપુરને ત્યાં ગયો. તેમને મેં જણાવ્યું કે આજે પરમ સદ્ભાગ્યનોને સૌભાગ્યનો સૂરજ ઊગ્યો છે. મને મહેબૂબનો હુકમ મળ્યો છે ને તેનું મારે પ્રેમભક્તિથી પાલન કરવું છે. તે પણ ગભરાઈ ગયા. ના, ના, અહીં નહિં, અહીં નહીં ! મેં તેમને શાંત પાડીને સૂચવ્યું કે તમે ગભરાઓ નહીં. તમે નીચે રસ્તા ઉપર આવો. તમારા ઘેરથી થોડેક આગળ જઈને હું મારા કપડાં તમને ઉતારી આપું છું. તે બધાં કપડાં લઈને સાઈકલ પર ક્લિફ્ટનના બંગલે જાણે, બાપુ (પરસદભાઈ)ને તથા બધાંને મારી આ હકીકત જણાવજો. કોઈ જરા પણ ગભરાય નહીં. હું નિરાંતે બધે ફરતો ફરતો ઘરે જરૂર આવી પહોંચીશ. માત્ર ક્યારે ઘેર પહોંચી શકીશ તે ચોક્કસપણે ન કહી શકું.

પછી મારા બધાં કપડાં શરીર ઉપરથી ઉતારીને ભાઈ કલ્યાણપુરને મેં સોંપી દીધા. જેવાં કપડાં ઉતાર્યાં કે તરત શરીરના રોમેરોમમાં એક એવા પ્રકારના ભાવ ને મસ્તી પ્રકટ્યાં અને તેનો આવેશ ને જુસ્સો એટલો બધો પ્રચંડ હતો કે જમીન પર પગ પણ ટેકવી શકાતા ન હતા. જાણે પૃથ્વીથી અધ્ધર ઊડતો હોઉં એવું મને લાગ્યા કરતું હતું. થોડીક પળોમાં તેવું ભાન પણ વિલીન થઈ ગયું. શરીર ચાલ્યા કરતું હતું, પરંતુ તે ચાલ્યા કરવાના ભાન કરતાં, કોઈ જુદા જ પ્રકારનું ભાન અંતરમાં અંતરથી પ્રવર્તતું હતું. એવી સ્થિતિમાં કરાંચીના મોટા મોટા રસ્તાઓ પર થઈને ક્યાં ક્યાંથી ચાલવાનું થયું હશે, તેની કશી જ ખબર નથી. માત્ર એક સ્થળે એક ગોરા સાર્જન્ટે મને રોકવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો. તે ખ્યાલ આણોપાતળો છે. ત્યારે એવી પ્રચંડ બૂમ મારી હતી કે ગોરા સાર્જન્ટે “સાંઈબાબા, ઈદ મુબારક !” એમ બોલી સલામ ભરી હતી, તેટલું જ પાર્થિવ ભાન મને પ્રગટ્યું ને પાછું વિલીન થઈ ગયું.

હું ગવર્નરના બંગલા પાસે આવ્યો ત્યારે શ્રીસદ્ગુરુ પોતે ત્યાં ઊભા હતા. તેમણે મને છાતી સરસા ચાંપીને ખૂબ વહાલ કર્યું. મારો બરડો ખૂબ થાબડ્યો. તે બધું બરાબર યાદ રહી ગયું છે. તેમણે મને રોજા ખોલવા માટે પ રૂપિયાની રકમ આપી. આ પછી પાછું બધું જ ભાન જતું રહ્યું અને ચાલવાનું શરૂ થયું તેનું કશું ભાન નથી. માત્ર દરિયાની બાજુથી ક્લિફ્ટનનો બંગલો બસો એક ફૂટ આઘો હશે ત્યારે શરીરનું ભાન પ્રકટ્યું અને ત્યાંથી ખૂબ મોટેથી બૂમો મારીને મારા પહેરવાના કપડાં મંગાવ્યા હતાં.

મારા જીવનમાં સદ્ગુરુ મહારાજની આજ્ઞાનું પ્રેમભક્તિપૂર્વક પાલન કરવાના જે જે પ્રસંગો છે, તે બધા આશ્ચર્ય પમાડી શકે એવી રીતના છે અને સામાન્ય માણસની બુદ્ધિ તેને સાચા માની ન શકે એવા છે.

આ પ્રકારના આજ્ઞાપાલનથી તેઓ મારા પર ખૂબ ખૂબ રાજી થયા હતા અને સંતોષ પામ્યા હતા. તેનું પ્રમાણ તેઓશ્રીએ મને બહુ મોટા કરંડિયા આપ્યા તે છે. એક મોટા કરંડિયામાં જુદાં જુદાં ફળો ને સૂકો મેવો હતાં. સામાન્ય રીતે રવિવારે અમે બધાં ક્યાંય બહાર જતાં નહિ. પરંતુ એક રવિવારે મને કરાંચી શહેરમાં આવેલી માર્કેટ, કે જ્યાંથી હું રોજ શાકભાજી ખરીદતો, ત્યાં જવાનું દિલ થયું. નાની બહેન મારી મશ્કરી કરીને કહે કે તમને તમારા સાંઈબાબા બોલાવતા હશે ! એમ કહીને મને તે દિવસે શહેરમાં તેણે જવા દીધો નહીં. તે દિવસે શ્રીસદ્ગુરુની હાજરીનું ભાન આખોયે દિવસ રહ્યું હતું. બીજે દિવસે સવારે સિંધિયા સ્ટીમ નેવિગેશનની ઓફિસમાં બધાંને મૂકીને મોટર લઈને હું શાક માર્કેટમાં ગયો. પૈસાનું પાકીટ ઓફિસમાં જ રહી ગયું હતું. રોજ ને રોજ એક જ દુકાનેથી શાક લેવાનું રાખતો, એટલે શાકવાળા ભાઈએ બધું જોઈતું શાક મને આપ્યું. જ્યાં હું દરવાજેથી બહાર નીકળું છું ત્યાં જ શ્રી ગુરુમહારાજ પોતે ઊભા હતા. તેમના

દર્શન થતાંવેંત જ હૃદયમાં એટલો બધો પ્રેમનો ફુવારો ફૂટ્યો કે મારાથી તેમને સજ્જડ વળગીને ચોંટી જ જવાયું. તેઓશ્રીએ પણ મને બહુ પ્રેમથી ચૂમી લીધો હતો. પછી મને કહ્યું, “ગઈકાલે તારી કેટલી બધી રાહ જોઈ ! બે મોટા કરંડિયા તારે માટે પ્રસાદી તરીકે લાવ્યો હતો. તે આખરે તારા નામ પર મેં ખેરાત કરી દીધા. હવે આ બે મોટા કરંડિયા મેં તારે માટે રાજી થઈને પ્રસાદ તરીકે આણેલા છે, તે તું લઈ જા.”

મોટરમાં માય તેવા ન હતા એટલે મજૂર કરીને લઈ ગયો હતો. આ પ્રસંગ જે દિવસે બન્યો ત્યારે બાપુએ મને કહ્યું કે તું તારા ગુરુ મહારાજને આપણે ઘેર બોલાવી લાવ, ચાહ પીને તેમને વિદાય આપીએ. પરંતુ તે હાલ ક્યાં હશે અને ક્યાં રહેતા હશે તેની મને કશી ખબર ન હતી. આ બાબત પૂછવા કરવાનું કદી પણ મને દિલમાં ઊગી શકેલું નહિ. બાપુએ મને જણાવ્યું કે તું ધ્યાનમાં સંકલ્પ કર એટલે

અનુસંધાન પાન ૧૭ નુ ચાલુ

ત્રીજી બાજુ મળમૂત્રની ક્રિયાનો પ્રવાહ ચાલુ રહ્યા કરતો હતો; સાક્ષીભાવે તે ત્રણ પાસાનો સમરસ એકધારો એકસ્થપણાનો જીવતો જાગતો ટક્યા કરેલો અનુભવાતો હતો.

પાંચેક દિવસ આમ એક પળવારમાં વીતી જતી હોય તેવી તે સ્થિતિ હતી. ઉપાસની મહારાજશ્રીએ ગરમ પાણી મંગાવી મને પીવા અપાવ્યું. ૨-૩ દિવસ સુધી તે કાર્યક્રમ ચાલ્યો. શરીરની સ્થિતિ પૂર્વવત્ હતી. મળમૂત્રનો ભારે પ્રમાણમાં ત્યાગ થયે જતો હતો. તે પછી એક તદ્દન સૂકા રોટલાનો ટુકડો મહારાજશ્રીએ મને અપાવ્યો. અગિયારેક દિવસ આવી સ્થિતિમાં રહેવાનું ભગવાનની કૃપાથી બન્યું. બાદ ઓચિંતુ એમ લાગ્યું કે હવે ઊઠીને ચાલી શકાય એમ લાગે છે. હું તુર્ત જ ઊઠ્યો ને દૂર દૂર જઈ પેલાં મળથી ગંદા ને

તેઓશ્રી ક્યાં છે તે તને આપમેળે જણાઈ આવશે. પછી તેમને તું તેડી લાવજે. પ્રભુકૃપાથી થયેલી સૂચનાનો સ્વીકાર કરવાનો અભ્યાસ ઘણા લાંબા વખતથી ચાલ્યો આવતો હતો. આપણે તો મંડ્યા ધ્યાન કરવા અને તદાકારપણું પ્રગટતાં પ્રગટતાં શરીરની બેભાન થવાની લગોલગની અણીની પળે તેઓશ્રીના સ્થળના ભાવ વિષેનો સંકલ્પ હૃદયાધારામાં એની કૃપાથી મૂકવાનું બની શક્યું હતું. તેઓશ્રીની કૃપાથી તેમના દર્શન કરાંચી શહેરથી બહુ દૂર છેક દરિયાને કિનારે તેઓ ચાલ્યા કરતા હતા, તેવી તેમની ગતિમાન સ્થિતિમાં મને થયાં હતાં. મેં તેમને ત્યારે ચા પીવા આવવાનું ભાવભીની નમ્રતાથી કહ્યું. તેમણે પોતે તે સાંભળીને કહ્યું કે, “તારે મને ચાહ જ પાવો છે ને ? તો લે, આ હું ચા પીઉં છું.” એમ કહી પોતે ચા પીવા લાગ્યા હતા. એમ પણ મેં ધ્યાનમાં જ પ્રત્યક્ષ જોયું હતું.

મેલાં બનેલા કપડાંથી મુક્ત થયો ને શરીર સારી પેઠે સાફ કર્યું. પરંતુ તે ક્યાં કેવી રીતે સાફ કર્યું તે બિલકુલ યાદ નથી. તે પછી લંગોટ પહેરીને પાવડો-તગારું ક્યાંકથી લઈ આવી શ્રી ઉપાસની મહારાજના પાંજરા પાસેની બધી જગા લગભગ બેભાન અવસ્થામાં પૂરેપૂરી સાફ કરી. પાવડાથી સાફ કર્યા પછી તે જગ્યા હાથથી, ભીના લુગડાથી ને પાણીથી સાફ કરી દીધી. હું બજારમાં જઈને સુખડના તેલની એક શીશી લઈ આવ્યો ને બધી જગા પર સારી પેઠે છાંટ્યું. આ કામથી પરવાર્યો કે તરત જ ઉપાસની મહારાજની પ્રેમભાવે નડિયાદ પાછા ફરવાની રજા માગી, પરંતુ તેઓ બોલ્યા નહિ. અર્ધા એક કલાક પછી તેમણે મને નડિયાદ જવાની સંમતિ આપીને બોલ્યા, કે હવે તારી આ સ્થિતિ કાયમ રહેશે.

૧૧. સદ્ગુરુની પ્રથમ મુલાકાત અને દર્શન - સાક્ષાત્કાર

જ્યારે પ્રથમ વાર હું સદ્ગુરુ પાસે ગયો ત્યારે તે કાળમાં હયાત એવા ચેતનાનિષ્ઠ આત્માઓ જે શરીરધારી હતા તે બધા જ હું પોતે છું એમ તેઓ પોકારતા. ત્યારે મને સંદેહ થયેલો ખરો કે એક માણસ એકી સાથે આવા બધાં કેવી રીતે હોઈ શકે? હું વ્યક્ત રીતે કશું બોલ્યો - કર્યો હતો નહીં, પરંતુ મનમાં તે પરત્વેનો સંશય તો જાગેલો ખરોજ કે આવી હકીકત સંભવી ન શકે અને તે શક્ય જ ન હોય. તે પછી તો ઘણો કાળ વીતી ગયો.

શ્રી હરિકૃપાથી સાધનામાં દઢતા પાકી થઈ, સાધનાભ્યાસ જોર પકડતો ગયો. તેમાં ખૂપવાનું થતું ગયું. તેવા કાળમાં શ્રી સદ્ગુરુ બોલતા હતા. તેવા શરીરધારી મહાત્માઓ કૃપા કરી કોઈક કોઈક વખત મને પ્રત્યક્ષ થતાં ખરાં. સૌથી પ્રથમ તેમના હૃદયમાં શ્રીસદ્ગુરુનું જ મને દર્શન થતું ત્યારે પેલા સંશયની હકીકત મને યાદ આવતી, તેવા પ્રત્યેકે મને સાધનામાં ધક્કો મારેલો છે.

શ્રી સાંઈબાબા અને શ્રી ઉપાસની મહારાજની મારા જીવનમાં બનેલી હકીકતના કોઈ કોઈ સાક્ષી આજે હયાત છે. બીજા મહાત્માઓના પ્રસંગના કોઈ સાક્ષી નહીં હોવાથી તે અંગે કશી વાતચીત કરી નથી. માત્ર સાંઈબાબા અને શ્રી ઉપાસની મહારાજની મારા જીવનમાં જ હકીકત બની હતી તેનું મોંહક વર્ણન કર્યું છે ખરું.

ગુરુ મહારાજે મને આદેશ આપ્યો : “જ્યાં છે ત્યાં કામ કર, પરંતુ આ જે ગાંડુ ઝનૂન દેશ સેવાનું છે, તે તારે મૂકી દેવું પડશે. પ્રભુ પ્રીત્યર્થે અને પ્રભુને માટે જ તારે કામ કરવાનું છે. બીજા કોઈને માટે નહીં. સેવાની વાત પણ તારે મૂકી દેવી. રાગદ્વેષથી સંપૂર્ણ મુક્તિ પામ્યા વિના કોઈને સેવાનો અધિકાર નથી.

એવો જ્ઞાનભક્તિપૂર્વકનો યોગ્ય અધિકાર પ્રાપ્ત થયા વિના જે લોકો સેવા કરવા નીકળી પડે છે, તેઓ સમાજનું કદી પણ કલ્યાણ કરી શકતા નથી. ભલે ને રાગદ્વેષ ઘટાડવાના એક માત્ર ઉચ્ચ આદર્શ કે હેતુથી સેવાના ક્ષેત્રમાં પડે, તેમનામાં પણ કોઈ આંતરિક શક્તિ જાગેલી હોતી નથી. તેવા પછી શી રીતે પોતાની વૃત્તિ સંયમમાં લાવી શકવાના? એવા લોકોને પોતાના જીવનના ધ્યેયનું કશું નિમિત્તપણું હોતું નથી. આવા લોકો કેવી રીતે રાગદ્વેષ ઘટાડવાના? ઊલટા તે લોકો સમાજમાં રાગદ્વેષ વધારશે, આપસ આપસમાં પણ ભેદ વધારશે.

ગાંધીજી અહિંસાની વાત કરે છે ખરા. પરંતુ ભગવાનને માર્ગે જે જનારા છે તેમને માટે તે હકીકત સાચી છે. તેવા લોકોના દિલમાં અહિંસા ચેતનાત્મક રીતે, ભાવનાત્મક રીતે સતત રમ્યાં જ કરવી જોઈશે. પરંતુ સેવા કરનારના દિલમાં તે અહિંસા જીવતીજાગતી નથી. તેમના દિલમાં અહિંસા પરત્વેનું પૂરેપૂરું સભાનપણું પણ મુદ્દલ હોતું નથી. નર્ચા રાગદ્વેષ ભરેલા છે માટે તારું મોં તે તરફથી ફેરવી લેવાનું છે. ભગવાન પરત્વેની તારા હૃદયમાં અભિમુખતા જાગે તે તારા માટે ઘણું જરૂરનું છે.

(શ્રીસદ્ગુરુ પૃષ્ઠ ૨૭-૨૮)

હરિ:ૐ ગુંજના અંકના પ્રકાશન માટે સદ્ભાવથી સહયોગ આપનાર સ્વજનશ્રીઓને પૂજ્ય શ્રીમોટાના આશીર્વાદ પ્રાપ્ત થાઓ. તેમજ ભગવાનશ્રી તેઓનું કલ્યાણ કરે તેવી અભ્યર્થના.

૧. શ્રી પરમાનંદભાઈ મોહનલાલ તલાટી
અમદાવાદ નિવાસી. રૂ. ૧૧,૦૦૦/-
૨. સુશ્રી મૃદુલાબેન એન. મુખી રૂ. ૫૦૦/-

૧૨. શબ્દસાધના

‘શબ્દ’ ઉપરનું લખાણ ‘સદ્ગુરુ’માં આવે છે, તે વાંચીને કોઈકને એમ પણ થાય કે મોટાએ આ તો વિષયાંતર કર્યું, પરંતુ તે તેમ નથી. પ્રત્યેક ચેતનાનિષ્ઠને ઉપાસના તો આવશ્યક. ઉપાસનામાં કોઈને કોઈ ગુઢ રીતે ‘શબ્દ’ તો આવી જાય. ‘શબ્દ’ની અનંત લીલા છે. પ્રકૃતિના ક્ષેત્રે પણ અનંત લીલા છે. કામ-ક્રોધાદિમાં પણ તેની લીલા છે. ‘શબ્દ’ ની સંગાથે રહીને ‘શબ્દ’ ને વર્ણવવા જવું એટલે ગૂઢમાં ગૂઢ પ્રદેશમાં ઉતરવું. વ્યક્ત થયેલ દરેક શબ્દને અખંડ, નિરવયવ, અનિર્વાચ્ય, એવા ‘શબ્દ’ સાથે સંબંધ છે.

‘શબ્દ’ને કુંડલિનીની જાગૃતિ સાથે પણ સંબંધ ખરો. અત્યારે એક રીતે બધાની કુંડલિનીની જાગૃતિ છે જ. પરંતુ તેની નિમ્ન ગતિ છે. તે પ્રકૃતિના વહેણમાં વહે છે. જો ઊર્ધ્વ મનન ચિંતવન થાય, તો તે પ્રમાણે વહેવા લાગે. ‘શબ્દ’ ને લીધે પ્રાણ છે. પ્રાણને લીધે ‘શબ્દ’ નથી. શબ્દમાં એકાકાર, અખંડાકાર વૃત્તિ થઈ જાય ત્યારે જે ‘શબ્દ’ થાય તે જુદો. ત્યારે તે બધે જ રમે છે. પ્રકૃતિમાં રમતો હોવા છતાં અખંડાકારે રમતો હોય છે. ત્યારે જે તે સર્વત્ર છે. નિમ્નમાં નિમ્ન ગતિમાં ‘પોતે અખંડ છે’, ‘હું જ છું’, ક્યાંય તિન્ન નથી’ એવી પ્રતીતિ એને ત્યારે જ થાય છે.

૧૩. ભાવનાનું પ્રાબલ્ય

મને સાધનાકાળમાં કે, તે પછી સંન્યાસ લેવાનો વિચાર કદીયે ઉઠેલો નહિ. શરૂથી જ જીવનનો સ્વીકાર એ મારું ધ્યેય હતું. સાધનાની આગલી કક્ષામાં જ્યારે અજપાજપ થતાં ત્યારે કાનને આંતરિકપણે સ્પષ્ટપણે સંભળાતા. અજપાજપ સર્પદંશ પછી એટલે કે ઘણુંખરું ૧૯૨૮ પછીથી શરૂ થયેલા. મનની નીરવતા ૧૯૩૦ની આસપાસમાં પ્રાપ્ત થઈ. તે વેળા નિદ્રા નહિ જેવી આવતી. આખી રાત ને રાત જાગ્રત દશામાં રહેવાનું થતાં વર્ષોનાં વર્ષો તેવાં પસાર થયાં છે. દિવસે બારબાર કલાક ગુજરાત હરિજન સેવક સંઘની ઓફિસનું કામ

જ્યારે ચેતનાનિષ્ઠમાં જ્યારે મહત્વે અને મોખરે આકાશતત્ત્વ હોય છે, ત્યારે આકાશતત્ત્વ સહજપણે વિસ્તારની ગતિમાં જ હોય છે. આકાશ સર્વત્ર વ્યાપ્ત છે. ચેતનાનિષ્ઠની શ્રાવ્યશક્તિ અને દષ્ટિશક્તિ તથા એનું એવું બધું સતત વિસ્તારની ગતિશીલતામાં જ પ્રવર્તેલું જીવતુંજાગતું હોય છે. આ હકીકત સામાન્ય વર્ગની બુદ્ધિ સ્વીકારી તો નહીં શકે, પરંતુ મારા પોતાના અનુભવની હકીકત છે. હું ભ્રમણાથી દોરવાઈ જઉં તેમ નથી. આત્યંતિક સત્યને સ્વીકારી લેવાય એવી ભૂમિકા જ્યારે થાય છે, ત્યારે જ સત્યને તે રીતે સ્વીકારતું હોય છે.

શ્રી સદ્ગુરુ એમના પોતાના સ્થાને હોવા છતાં એમના ત્રણવાર મને દર્શન થયેલાં છે અને વાતો પણ થયેલી છે. સાધનાના પ્રશ્નો-ગૂંચો ઉકેલાયાં છે એમણે મને કેટલીક ટેકનિક પણ બતાવેલી છે.

અંતમાં શ્રેયાર્થીને મારી પ્રાર્થના છે કે ‘આ’ બધું લખાણ જિજ્ઞાસાભાવે વાંચે અને તેમાંથી જે તત્ત્વ જેવું લાગે તે સ્વીકારે અને બાકીનું ફોતરાં જેવું સમજીને ભલે ફેંકી દે.

— મોટા

(શ્રીસદ્ગુરુ : પૃષ્ઠ ૩૧, ૩૨, ૩૬, ૩૮)

કરતો હતો. ભાવનાના પ્રાબલ્યને લઈ તેમ આપોઆપ થતું હોય છે. તેથી શરીરને કે તેના બીજા આંતરિક ભાગોને કશી ઈજા થતી નથી. ભૂખ, તરસ, શૌચ, ઈચ્છા આદિ ઉપર પૂર્ણ કાબૂ આવી ગયા પછી મુક્ત દશા શરૂ થાય. ભાવનાના જોશને લઈને આ બધું વાસ્તવિક બની શકે છે. મન, પ્રાણ અને શરીરની સકળ માંગણીઓ ત્યારે શાંત થઈ જાય છે ને તે સર્વ ઉપર સહજ રીતે કાબુ આવે છે.

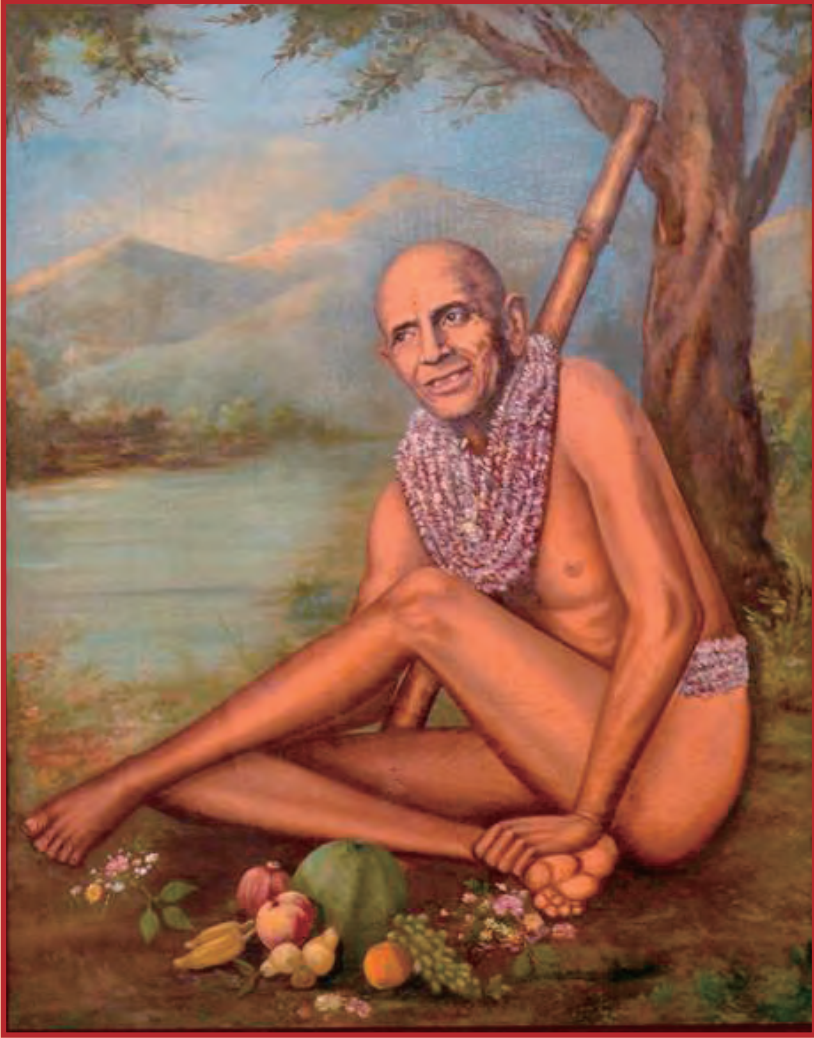
મને નીરવતાનો સાક્ષાત્કાર ૧૯૩૦માં થયો. દ્વૈતનો સાક્ષાત્કાર ૧૯૩૪માં થયા પછી પાંચ વરસે ૧૯૩૯માં અદ્વૈતનો સાક્ષાત્કાર થયેલો. અદ્વૈતના સાક્ષાત્કારની ક્ષણથી મુક્તિની દશા પ્રવર્તી છે.

પૂજ્ય શ્રી સાઈબાબા
(શિરડી - મહારાષ્ટ્ર)

પૂજ્ય શ્રી ઉપાસની મહારાજ
(સાકોશી - શિરડી પાસે, મહારાષ્ટ્ર)

પૂજ્ય શ્રીમોટાના ગુરુ શ્રી કેશવાનંદજી – પૂજ્ય શ્રી ધૂણીવાળા દાદાજી
(સાંઈખેડા - મધ્ય પ્રદેશ)

પ્રિન્ટેડ મેટર

પ્રકાશક :
હરિ:ૐ આશ્રમ,
પોસ્ટ બોક્ષ નં. ૭૪
નડિયાદ-૩૮૭૦૦૧

મુદ્રક : સાહિત્ય મુદ્રણાલય પ્રા. લિ., અમદાવાદ-૩૮૦૦૨૨.